Наше Слово

РІК LXVI № 30 (3337) ВАРШАВА, 25 ЛИПНЯ 2021 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Невтомний

▲ Отець д-р Богдан Прах, ректор УКУ, відзначає Володимира Пилиповича званням доктора honoris causa

Розмова з Володимиром Пилиповичем – перемиським дослідником, поціновувачем історії свого міста та української громади у Польщі, автором та упорядником кількох десятків книг-опрацювань, який 11 липня цього року отримав звання доктора honoris causa Українського католицького університету.

Думаю, треба почати з питання про те, звідки у вас береться така дослідницька пристрасть?

Хто знає, чи вона дослідницька?

Безперечно. Питання – чи це й надалі пристрасть?

Колеги в Перемишлі називають мене «невтомним». І справді, невтомності мені не бракує. А береться це з того, що, коли я з власної волі приїхав до Перемишля, дуже захотів пізнати історію цього міста. Ще у Вроцлаві я тікав із занять, ходив по музеях і костелах. Мене захоплювало минуле, хоча на щодень я вчився у будівельній школі. І так цілком природно мене «піймало» минуле Перемишля, я поволі почав його відкривати. Спершу Андрій Чорний (місцевий український діяч – ред.) позичив мені книгу «Перемишль – західній бастіон України». А поруч мешкала пані Славця (Ярослава Поповська – диригентка перемиських хорів і музичних гуртів – *ред.*), її батько за Австрії був професором в перемиській гімназії, вчив латини, а мама мала кровний зв'язок із Соломією Крушельницькою. Тож мене оточували історія і цікаві люди. Невдовзі я дійшов висновку, що треба почати писати публікації про Перемишль, бо Україна вже встигла про це місто забути. Відчувалося, що довоєнна інтелігенція на еміграції вже написала, що мала, – і на цьому скінчилося. Згодом через Богдана Гука я познайомився з Петром Грицаком. Він був сином Євгена Грицака, відомого перемиського довоєнного філолога, а сам – інженером та головою Товариства перемишлян у США. Саме Грицак і Олег Волянський (також син викладача перемиської гімназії) профінансували дві мої перші книжки.

Тобто у певний момент ви зустріли людей, які підтримали ваші зацікавлення та допомогли розвиватися?

Звичайно, без спільноти добрих друзів, зокрема в Україні, у Львові, я би нічого не зробив. Бо чи може муляр прийти до бібліотеки Стефаника і попросити про доступ до архіву? Такі люди – це, серед інших, доктор Олег Павлишин, професор Юрій Ясиновський. Вони робили для мене посвідки, копіювали документи, яких я потребував. Згодом я пройшов редакційні курси у Південно-Східному науковому інституті у Станіслава Стемпня на вулиці Ґродзькій у Перемишлі. З ним я співпрацював з кінця 80-х. Коли виник інститут, я там і виконував будівельні роботи, і займався бібліотекою та перекладами. Там я опрацював кілька книжок польською мовою. Тоді панувало зацікавлення українською політичною думкою консервативного характеру, і ми це досліджували.

А зараз, бачите, зробили мені несподіванку. Подзвонив отець доктор Богдан Прах – ректор Українського католицького університету у Львові, і запитав, чи я погоджуся прийняти з його рук звання доктора honoris causa. Можливо, комусь іншому я би відмовив, але УКУ – ніяк (*посміхається*). Бачите, як то муляр далеко зайшов завдяки тому, що переїхав із Вроцлава до Перемишля?

Власне. Як так сталося, що ви вирішили сюди перебратися?

У 60-70-х роках я був досить активним учасником вроцлавського гуртка УСКТ, а також зачитувався «Нашим словом». Там друкувалися дуже гарні статті про культурне життя у Перемишлі. Про театральні вистави, музичні колективи, а також дещо про історію міста, отця Могильницького та інших галицьких «будителів». Я вже так добряче начитався, то й захотів туди переїхати.

А ще до того – у 1968 році – ми їхали з батьками з Вроцлава до татових сестер і брата до Косова, в Україну. Пам'ятаю ці враження, ніби це було вчора: коли потяг вранці в'їжджав до Перемишля залізничним мостом над Сяном. Я побачив місто, яке виринає з ріки і спинається у гори. Неймовірна картина.

Потім я познайомився з моєю жінкою, Любцею – це було ще у Вроцлаві, у домівці на Руській. Вона закінчила ліцей у Лігниці і педагогічний факультет у Вроцлаві. Ми одружилися, народився син Денис, і разом із ним ми переїхали до Гломчі біля Сянока, де мешкали Любині батьки. Ми одразу створили «книжечку на помешкання» (książeczka mieszkaniowa) в кооперативі у Перемишлі. При цьому кооперативі була будівельна команда, де я працював, аби мати шанс швидше отримати квартиру. Так і сталося. Тепер я мешкаю тут уже 40 років, в лютому 1981-го нам дали ключі. Тут ми виховали трьох дітей: Дениса, Наталію і Катерину.

Тобто ви проїхали Польщу впоперек, із самого заходу на схід.

А ще раніше – уздовж, з півночі на захід. Бо я народився в Забрості-Великому на Мазурах. Але вже у 1956 році батьки вирішили звідтам виїхати. Спершу до Катовиць, а потім до села під Вроцлавом – Беньковиць (зараз воно знаходиться у межах міста). Тато знайшов помешкання на горищі у гарній колишній німецькій віллі. Він був залізничником, працював у сигнальній станції в Брохові, де був величезний залізничний вузол. З часом отримав помешкання з тих, що видавали працівникам.

Ви згадували, що зачитувалися «Нашим словом». Чимало ваших публікацій містять архівні матеріали цієї газети. Хотіла в цьому контексті запитати про «НС» як про джерело інформації про історію української громади у Польщі.

Спершу треба сказати, що оцифрування газети – це величезна справа. Раніше, коли я готував до друку книги Михайла Лесіва, Ярослава Грицковяна, Стефана Козака, то користувався збіркою перемишлянина, нині покійного Михайла Козака. Він залишив по собі комплект усіх видань. Носити ті багатосторінкові публікації від нього до мене додому було важко. Зараз достатньо сісти за комп'ютер – і вже маєш потрібні матеріали.

І так, щодо зачитування: я «Наше слово» читаю з 19 років, відколи навчився говорити українською. Я не вмів цього у пізньому дитинстві. Коли батьки виїхали на Сілезію, ми забули мову. Мене навчали лише тоді, коли ми поїхали в Україну під кінець 60-х років. А коли ми повернулися зі Львова, у Вроцлаві у радянській книгарні я купив книжку Івана Франка «Борислав сміється» видавництва «Дніпро». З нею я тренувався читати. Звісно, російську мову вчив у школі, знав кириличні букви, але ніяк не міг второпати, як читати оте «ї» (*сміється*). Мої батьки говорили кресовою польською говіркою, з м'яким «л».

6-7.

eprasa.pl dfbbefb297

ПОДІЇ

▲ Офіційне відкриття домівки

Домівка у Тшеб'ятові — великий успіх громади

Понад два роки тому у домівці в Тшеб'ятові сталася пожежа, внаслідок якої приміщення у підвалі, де виник вогонь, були повністю знищені. Відтак будівлю з великим трудом та з допомогою місцевої громади відремонтували – офіційне відкриття відбулося під час храмового празника Петра та Павла, покровителів місцевої греко-католицької парафії.

— Можливо, ремонт тривав дещо довго, майже два з половиною роки — на це мали вплив брак грошей та пандемія. Але ми все ж не здалися, і сьогодні маємо немовби нову, бо повністю відремонтовану, домівку, — підкреслив, вітаючи прибулих гостей, Богдан Патра, голова тшеб'ятівського гуртка.

Він подякував усім, хто допомагав під час робіт: матеріально, фізично чи просто духовно підтримував громаду — усі ці люди отримали почесні грамоти від Мирослава Скірки, голови ОУП та Івана Сирника, очільника Щецінського відділу Об'єднання.

«Дякуємо за безкорисну допомогу, відкрите серце та зичливість, яку ми отримали від вас (...)», — написано у них. Ця підтримка – наприклад, безкоштовне надання будівельних матеріалів, виконання ремонтних робіт, поміч з прибиранням.

Серед таких людей — Анна та Андрій Антошки.

— Ми одні з багатьох. Коли було потрібно щось зробити, ми просто приходили. Ніхто не рахував годин, — скромно каже подружжя.

Для них домівка є дуже важливим місцем — тут громада зустрічається на різноманітних заходах, підтримує рідні традиції, тому Анна та Андрій щасливі, що вдалося відремонтувати світлицю. Вони сподіваються, що усім вдасться зустрітися на Маланці та спільно розважитися.

У цей день подякам не було кінця — перед врученням почесних грамот місцева громада висловила вдячність Богданові Патрі, який наглядав за ремонтом і бував у домівці чи не кожного дня. «Після пожежі він чи не єдиний вірив у те, що світлицю вдасться повністю відремонтувати», — наголосили на зустрічі.

— Як громада ви досягли великого успіху: спершу відновили свою святиню, а зараз — домівку. Нещастя, тобто пожежу, ви зуміли перетворити на успіх, оскільки спільнота мобілізувалася і знайшла в собі дуже багато сили та енергії, щоби відремонтувати приміщення. Сьогоднішня світлиця — це результат тяжкої праці місцевої громади, — наголосив Мирослав Скірка.

Як голова ОУП до Тшеб'ятова він прибув уперше, однак це — його родинні сторони. Мирослав Скірка народився неподалік, а у греко-католицькій церкві його хрестили. На думку очільника Об'єднання, ремонт домівки — це квінтесенція того, чим повинна бути громада. У Тшеб'ятові нереальне стало дійсністю, а навколо спільної справи згуртувалися усі. Це — суть того, чим ми повинні бути: українцями, які одне одного бачать, розуміють та допомагають. Для цього потрібен лідер — у Тшеб'ятові такою людиною нині є Богдан Патра. Якби не його впевненість у зборі коштів та роботах, то навряд чи вдалося би це здійснити.

— Спочатку те, що сталося, нас просто приголомшило, однак згодом ми консолідувалися. Можливо, якби не пожежа, то ми би ніколи не відважилися на аж такий ремонт, хоча будинок цього потребував. Я сам спершу не вірив, що ми зможемо його зробити, однак ми довели, що сила — у згуртованості, — каже Дарій Війтів, який допомагав при роботах. Він також не може дочекатися Маланки, щоб хоча б трохи повеселитися разом з іншими українцями у ці важкі часи.

▲ Удостоєні почесними грамотами жертводавці та волонтери, які допомагали при ремонті домівки

Після пожежі оголосили загальнопольський збір коштів, оскільки місцевій громаді не під силу було профінансувати роботи. Це коштувало понад 200 тисяч злотих, зібрати вдалося 117 тисяч. Решта — це вклад жертводавців та волонтерів, які безкоштовно надавали матеріали чи допомагали при ремонті.

Серед них був поляк Томаш Процанін, приятель української громади.

— У мене дуже багато знайомих українців. Це ввічливі, чесні та дуже добрі люди — вони вміють віддячити за допомогу, — каже Томаш.

— Ми багато років збиралися провести ремонт, але лише пожежа примусила нас зайнятися цим ділом. Наша домівка — одна з найбільших у Польщі, тому я пишаюся, що її вдалося відновити. Тут 550 квадратних метрів, тож за величиною це другий будинок після Народного дому у Перемишлі, — каже Богдан Патра. У банкетному залі вміщається 150 людей, до того ж є санітарно-побутові приміщення, кухня та підвал.

Після ремонту вдалося додатково відокремити кімнати для навчання української мови та релігії — раніше заняття відбувалися на кухні. Однак це ще не кінець — роботи проводитимуть на фасаді будівлі, це коштуватиме близько 150 тисяч злотих. Цей будинок внесений до ґмінного реєстру пам'яток, отже, ремонт треба проводити під наглядом реставратора.

— Наша домівка — це останнє приміщення зі сценою у Тшеб'ятові. Тож це певний парадокс: українці, яких сюди примусово виселили, врятували цю споруду, — каже Богдан Патра.

Будівля має майже 130 років.

— Така подія — це доказ того, що в людях є величезний потенціал. Кожну громаду можна мобілізувати, коли вона відчуває, що перед нею стоїть спільне завдання, яке потрібне всім. Саме це найбільше зміцнює та зцілює людей. У Тшеб'ятові до ремонту залучили приятелів, знайомих, просто небайдужих, і тоді виявилося, що гроші на роботи знайшлися. Це — історія успіху, і про це нам потрібно розповідати, — каже Мирослав Скірка.

Такі ініціативи завжди заохочують бути активними і надалі, продовжувати розпочату справу. У Тшеб'ятові це можна сказати і про старше, і про молодше покоління. ■

Анна ВІННИЦЬКА

Фото авторки статті

Меншини пропонують

Як покращити діяльність їхніх організацій під час пандемії

Трохи більше половини організацій виконували майже усі свої завдання, 36% – тільки найважливіші, а 9% – повністю припинили діяльність, – це результати пандемії у нещодавно оприлюдненому звіті «Організації національних та етнічних меншин в час пандемії».

Дослідження у травні-червні 2020 року провели єврейське товариство «Чулент», український фонд «Зустріч» та фонд мистецтва «Яв Дікх». Партнером у проєкті була меншинна сторона Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. До опитування запросили 143 організації, з яких взяло участь 87, що представляють 13 меншин. Автори зібрали 77 повних анкет та проаналізували 10 часткових. У дослідженні намагалися перевірити, як прийнятий у 2005 році закон про нацменшини, який має їм гарантувати захист та розвиток, діє у кризовій ситуації.

Звіт показує, що 69% організацій в пандемії перейшли на режим роботи в інтернеті, але 56% мали такі проєкти, які не можна провести в мережі. Крім того, 22% організацій мали проблеми з доступом до якісного інтернету, а в 33 % випадків помітили, що такі проблеми мають користувачі їхніх проєктів. Загалом аж 63% структур передбачають, що їхня ситуація погіршиться у 2021 році. Також 69% помітили, що в умовах пандемії навчання у школах їхньої мови, історії та географії проводилось так само, як інших предметів.

У звіт потрапили й рекомендації. Отже, на думку меншинних лідерів, у галузі освіти варто розробити відповідні стратегії з урахуванням потреб кожної меншини. Потрібна й підготовка та видання електронних підручників, які можна використовувати у дистанційному навчанні. Важливо також прийняти такі заходи, які дозволять уникнути маргіналізації у школах меншинних предметів у час пандемії.

Наступні пропозиції змін стосуються системи надання дотацій з Міністерства внутрішніх справ і адміністрації (МВСіА). Респонденти вказували на потребу якісної комунікації та обміну інформацією з відомством, чого помітно не вистачало. Бажаною була й розробка довідника для заявників та одержувачів дотацій. Такий довідник мав би постійно оновлюватися і бути легко доступним. У ньому мала б знаходитися інформація щодо термінів виконання завдань, принципів звітування, можливості змін у проєктах, каталог найкращих практик тощо. Меншини підкреслюють, що їх функціонування значно полегшив би запуск електронної системи для подачі заявок. Система повинна дозволяти й на оцінку проєктів, звітування та затверджування змін до заявок. Варто відзначити, що такі розв'язання вже успішно використовує Міністерство культури та національної спадщини. Загальний постулат щодо МВСіА – це заклик до спрощення процедур подання документів. Важливо, щоб в кризових ситуаціях найвищим пріоритетом при оцінці пропонованих змін до умов було досягнення цілей, а не спосіб виконання чи форма цього завдання: «В принципі, система підтримки меншин створена для задоволення потреб громад меншин, а не для задоволення потреб ґрантодавця», – зазначається у документі. Загалом серед найважливіших названа й відповідна фінансова підтримка, придбання техніки та обладнання для онлайн-проєктів та спрощення процедури внесення змін до договорів. ■

Григорій СПОДАРИК

eprasa.pl dfbbefb297

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

XXIV Дні української культури у Щеціні

Щецінський відділ Об'єднання українців у Польщі запрошує на XXIV Дні української культури, які цього року відбудуться 22-29 серпня. Традиційно захід проходитиме у дворику Замку поморських князів. У програмі – концерти, майстер-класи, виставки. Серед колективів, які буде можна почути на цьогорічному святі, – Львівське фортепіанне тріо (*на фото*) та гурт «Крайка» з Перемишля. Більше про захід та його програму читайте на фейсбук-сторінці Днів української культури (Dni Kultury Ukraińskiej).

«Маґурич» запрошує до праці в Україні

Товариство «Маґурич» закликає всіх, кому небайдужа культурна спадщина кладовищ і хто не боїться копіткої роботи, узяти участь у реставрації, цього разу – 13-27 серпня у селах Поморяни та Заклад на Львівщині.

«Ми не вимагаємо особливих вмінь. Найголовніше – це готовність працювати з 8 до 18 (з перервою на каву та обід, який ми готуємо разом). Всього, що треба, ми навчимо, сподіваючись також, що набуті навички учасники використають на інших кладовищах у майбутньому», – заохочують члени організації.

Товариство «Маґурич» вже понад тридцять п'ять років відновлює пам'ятники, придорожні хрести та каплички. Активісти займалися реставраційними роботами загалом на польських, українських, єврейських та німецьких кладовищах у чотирьох країнах. Проте в основному робота зосереджена на цвинтарях південно-східної Польщі: на Бойківщині, Лемківщині та Розточчі. За підрахунками голови товариства Шимона Моджеєвського, наразі вдалося відремонтувати понад 2 тисячі надгробків на близько 150 кладовищах.

Цієї весни члени та прихильники організації відновлювали надгробки на кладовищі у Буківську та неіснуючому нині селі Белхівка у Сяноцькому повіті (Підкарпатське воєводство).

Українські стрічки на кінофестивалі у Каннах

Фото з фейсбук-сторінки Держкіно

17 липня завершився 74-й міжнародний Каннський кінофестиваль. За головний приз, «Золоту пальмову гілку», змагалися 24 роботи. Як повідомляє Державне агентство з питань кіно, Україна показала два фільми. Перша – стрічка Еллі Ґраппа «Ольга» (*на фото – кадр із фільму*), знята в Україні за участі кінокомпанії Pronto Film: ця робота отримала приз за найкращий сценарій ювілейного 60-го Каннського тижня критики. За сюжетом, 15-річна гімнастка розривається між Швейцарією, де вона тренується до чемпіонату Європи в межах підготовки до Олімпійських ігор, та Україною, де її мати, журналістка, висвітлює події Євромайдану.

У програмі Спеціальних показів представлена документальна стрічка Сергія Лозниці «Бабин Яр. Контекст» 2021 року. Вона складається з 24 епізодів, змонтованих з архівних матеріалів. Фільм розповідає про масові вбивства євреїв в окупованому нацистами Києві у вересні 1941 року та про наслідки цієї трагедії.

Під час фестивалю також працював Український національний павільйон: там була представлена інформація про учасників, стан і досягнення українського кіноринку, професійні можливості для кіновиробництва та переваги копродукції з українськими партнерами.

Міжнародний Каннський фестиваль – це щорічний кінематографічний захід, що відбувається наприкінці травня в курортному місті Канни у Франції на Лазуровому березі.

У 2020 році мав відбутися 73-й фестиваль, однак через пандемію коронавірусу його перенесли з травня на липень, а потім відмінили.

Нагадаємо, що на Каннському кінофестивалі у 2013 році за нагороду в категорії короткометражних фільмів боролася стрічка «Олена». Виконавицею головної ролі була Оксана Терефенко, режисерка Театру «Навпаки» з Ґданська.

Нагорода для українського самоврядника із Битова

У Битові (Поморське воєводство) влада нагородила трьох людей відзнакою «За заслуги перед Битовом» («Zasłużony dla Bytowa»). Серед них є українець, Андрій Грицина, який багато років працює у місцевому самоврядуванні. Міська рада високо оцінила його досягнення у галузі культурної та соціальної діяльності. Відзнаки вручили 10 липня, під час урочистого засідання ради.

Андрій Грицина є керівником відділення освіти, культури та спорту в Управлінні ґміни Битів, раніше був головою ради однойменного повіту.

Нагадаємо, що у попередні роки міська влада відзначила трьох українців «Почесною відзнакою ґміни Битів». У 2019 році її отримав о. Роман Малиновський, колишній парох греко-католицької парафії у Битові та у Барціні. Серед шести лауреатів цієї нагороди за 2018 рік була Мирослава Ганаско, вчителька української мови в пункті навчання та керівниця дитячого ансамблю «Жоржина». Натомість у 2017 році медаль отримав Михайло Капелюх, перший організатор одного з найбільших українських заходів на Помор'ї – «Битівської ватри».

Православна проща на гору Явір

Фото з фейсбук-сторінки Братства православної молоді Перемиско-Горлицької єпархії

10-12 липня відбулася XXXI православна проща на святу гору Явір. Вона розпочалася у Горлицях, звідки паломники пішли до села Гладишів. Разом з вірянами у ній взяв участь горлицький єпископ Паїсій. Наступного дня прочани вирушили до Ганьчової, де провели ніч у церкві Покрови Божої Матері. У понеділок зранку паломники подалися на саму гору, яка вважається святим місцем у зв'язку з Маріанськими одкровеннями, які сталися тут у міжвоєнний період. Там знаходиться храм, побудований у 1929 році на північному схилі явірського пагорба. У 1969–2017 роках святинею користувалися православні. Гора Явір стала місцем паломництва вірян із Польщі, Словаччини, України та навіть Канади і США.

У Польщі хочуть створити «сайт про українські злочини»

Фонд «Центр моніторингу антиполонізму» (Ośrodek Monitorowania Antypolonizmu) оголосив збір коштів на виготовлення сторінки StepanBandera.com.

Як зазначає автор проєкту, сайт українською, англійською та німецькою мовами має представляти «правду про український геноцид проти поляків, про звірячі злочини, які вони вчинили проти беззахисних дітей, вагітних жінок та людей похилого віку».

«Я не подаю заявку на фінансування від державних установ. Є кілька причин, але найголовніша полягає у тому, що я не хочу, аби ліві медіа атакували цей проєкт через його фінансування. Усі витрати будуть покриті з цього збору коштів або за рахунок грошей, попередньо зібраних фондом», – ідеться на сайті. Цікаво, що автор повідомлення також планує популяризувати проєкт, запустивши україномовну рекламу.

«Я планую розмістити її передусім для людей, які живуть у Польщі та говорять українською – таких може бути навіть два мільйони. Вони працюють у нас. В Україні вони дізналися, що Бандера та його бандити були героями. Я хочу, щоби вони знали правду, почули про ті кривди, які українці завдали полякам і за які вони ніколи не зазнали жодних наслідків. Якщо вам вдасться зібрати більше, ніж я планую, – усі ці гроші будуть витрачені на просування сайту», – написано у повідомленні.

Поруч опубліковане відео під назвою «Вони любили різати польських дітей». Це запис з цьогорічних пам'ятних заходів біля пам'ятника Волинської трагедії у Щеціні, під час яких слово взяв Мирослав Дон – поляк родом із Волині, який був свідком подій 1940-х років. Він тоді заявив, що «постійні ухиляння та загравання представників влади по обидва боки кордону на чолі з президентами є неприйнятними».

Лист від віцемаршалка Сенату до вчителів та учнів з Перемишля

Богдан Борусевич, віцемаршалок Сенату РП, надіслав листа педагогам та учням школи ім. Маркіяна Шашкевича у Перемишлі, у якому дякує їм за участь у пам'ятних заходах, присвячених місцевій єврейській громаді.

«Попри важкі умови пандемії, учительки – Марія Фіцак, Аґата Шалайко, Богуслава Комар та Малґожата Сковронек – продовжували працювати з учнями задля польсько-єврейського діалогу. Це прекрасний приклад того, як незалежно від обставин пам'ять про євреїв з вашого міста стала постійним елементом шкільного навчання», – написав віцемаршалок.

Богдан Борусевич зазначив, що завдяки діяльності педагогів учні краще розуміють багатокультурну історію Польщі і Перемишля, стаючи таким чином більш стійкими до ксенофобії та антисемітизму.

«Учителі та учні також змінюють вигляд свого місця проживання. Вони закликають інших жителів долучитися до розмови про колишніх сусідів-євреїв, що сприяє побудові відкритого та відповідального суспільства», – наголошується у листі.

Нагадаємо, що учні «шашкевичівки» стали одними з переможців загальнопольського конкурсу «Школа діалогу» у 2017 році. Це освітня програма, яка має на меті ознайомити дітей із середніх шкіл з історією євреїв у Польщі та їхнього внеску у соціальний, культурний та економічний розвиток країни. Учасники дізнаються про ту роль, яку ця громада відіграла у їхніх містах – місцеву історію, яка їм часто невідома.

У межах проєкту учні української гімназії та ліцею знайшли у Перемишлі локації, пов'язані з єврейською культурою, людей, які займаються єврейськими питаннями, та організували тематичну екскурсію. До неї вони вирішили додати також українську складову, адже стежки українців та євреїв у місті перетиналися, особливо у часи II Світової війни, коли українці переховували своїх сусідів, а греко-католицькі священники змінювали метрики для малих єврейських дітей, які жили у сиротинці.

У січні 2020 року школа взяла участь у 12-му Міжнародному дні пам'яті жертв Голокосту в Підкарпатті. Тоді відбулася зустріч біля меморіальної дошки, присвяченої пам'яті 1580 євреїв з Перемишля та околиць, вбитих у цьому місці у 1943 році. Пам'ятні заходи пройшли і в українській школі – зокрема це була зустріч з людьми, які врятувалися від Голокосту.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

eprasa.pl dfbbefb297

ПОДІЇ

Хшаново – наш український Єрусалим

Фото автора статті

У Хшанові 10 липня відзначали день святих Петра і Павла. Це місце залишається для українців важливим центром духовного і національного зміцнення.

Хшановські прощі символічні, бо у 1947 році депортований з вірянами отець Мирослав Ріпецький створив тут першу на виселенні греко-католицьку парафію. Попри переслідування, українці прибували до Хшанова з усієї Польщі. Лише тут вони могли вінчатися, хрестити дітей і молитися у своєму обряді та рідною мовою. Хшаново донині залишається місцем паломництва, де віряни дякують за отримані блага, моляться за близьких тощо. Зараз парохом тут є отець Григорій Столиця, який завідує також місцевим Центром духовної допомоги. Туди можна прийти на реколекції (кількаденний період особистого відновлення та молитви – *ред.*), помолитися за оздоровлення своє або близьких.

Цього року на празник вперше приїхав із Ґданська і прислуговував у літургії Петро Ярмола – лідер фолк-рок-гурту «Гаразд». Він зауважив, що багато людей стояло у чергах до сповіді.

– Видно було й молодь, а це показує, що для них також важливе духовне відновлення, – каже Петро. Спочатку він мав приїхати лише з товаришем, але зрештою вдалося зібрати повну машину паломників. Запланували, що участь в святкуваннях поєднають із відвідинами туристичних локацій Вармії та Мазур.

– Сюди треба приїжджати і підтримувати. Без місць на кшталт Хшанова важко собі уявити, як би виглядали наша церква і громада, – підсумовує Петро.

Ще один учасник свята Богдан Завадський приїхав із Ельбльонга, до якого повернувся після 30 років життя і праці закордоном. Богдан щонеділі відвідує тамтешній храм, де й почув про свято, а також намагається бути на українських культурних заходах. Усе це вважає спадщиною, переданою батьками, яку треба розвивати.

Аби зберігати рідне, приїхала Марія Гутиш (у дівоцтві Попович). 1947 року, коли о. Ріпецький створив у Хшанові парафію, їй було 3 місяці. Її родину під час акції «Вісла» виселили з рідної Волі-Кривецької у село Дує, потім – у Табожец у нинішньому Кентшинському повіті. У змішаній родині українські традиції передавала мати, але вона померла, коли Марії було всього шість років. За бажанням батька перше її причастя відбулося вже у костелі. До українства Марія почала повертатися після одруження. Таку ідентичність обирають і її діти, з якими вона останні двадцять років жила в Англії. Зараз вона не знає, чи повернеться туди – все ж таки Мазури, де спочивають чоловік і батьки, стали рідними. Ще з молодості Марія пам'ятає, що багато сусідів їздило до Хшанова, одна пара – щоб одружитись. Вона сама молиться тут вдруге.

– Бути в такому місці – це дуже сильний досвід, – підкреслює жінка. Просить також зробити їй фотографію, яку вона надішле подрузі-українці в Англії.

Цьогорічне свято очолив ольштинсько-ґданський владика УГКЦ Аркадій Трохановський. У проповіді він відзначив, що Хшаново є місцем, де «з терпіння і несправедливості народилося добро». Цьому допомогли відважні люди, які не боялися визнати, що вони є греко-католиками та українцями.

– Хшаново – це наш український Єрусалим. Сюди прибували віряни, щоби почути про Бога, і звідси вони виїжджали, освітлені вірою, надією та любов'ю, – відзначав кир Аркадій.

За словами владики, це місце і надалі повинно залишатися криницею духовності, з якої варто черпати не лише раз на рік, а й по змозі якнайчастіше. Постійно треба також нагадувати про духовно-молитовне життя отця Мирослава Ріпецького. Серед головних викликів сучасності владика назвав протидію релігійній та національній асиміляції вірян, особливо молодого покоління. Він попросив, щоби кожен з учасників свята наступного року запросив на прощу одну нову людину або когось із тих, що відійшли від церкви.

Свято у Хшанові завершилося освяченням води та почастунком. Серед офіційних гостей заходів були віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич, директорка української школи в Ґурові-Ілавецькому Марія-Ольга Сич, заступниця війта ґміни Елк Божена Волинєц та інші. Свято своїм літургійним співом удостоїло подружжя Юстини та Івана Шумадів з дітьми, що приїхали з Перемишля. У подяці за сімейну, християнську та громадську позицію вони отримали від кир Аркадія подарунок. ■

Григорій СПОДАРИК

Пошана різноманітності
у Козацькій слободі Ольштина

День національних меншин, який понад десять років ініціює міська Спілка німецької меншини в Ольштині, очолювана Кристиною Плохарською, відбувся цьогоріч 10 липня у Козацькій слободі «Отаман» у Ґуткові. Ярослав Слома, голова єдиної у Польщі регіональної Комісії національних та етнічних меншин, що діє при сеймику Вармінсько-Мазурського воєводства, підкреслив, що в РП немає іншого такого регіону, як Країна тисячі озер, що настільки активно підтримує діяльність національних та етнічних громад.

– Право плекати свою культуру, традиції, звичаї та віросповідання ми вважаємо очевидним, – сказав він. – Причерпнувши найвагоміше з цього багатого і цінного розмаїття, ми хочемо будувати спільне майбутнє. Крім цього, якщо ми прагнемо, щоб у світі гарно ставилися до польської меншини, поважаймо інші національності, які живуть у нас, підтримуймо їх. Вармія і Мазури – це регіон, у якому ми маємо жити спільно і на партнерських засадах. Пам'ятаймо також і про тих, що проживали тут до нас.

– Дуже важливо, що ми можемо знайомитися з культурою одне одного і спілкуватися як друзі, особливо тепер, у складні часи пандемії, – заявив мер Ольштина Пйотр Ґжимович. – Ми добре знаємо, якою важливою є взаємна толерантність, повага до поглядів, відмінностей, традицій. Я можу впевнено сказати: все найкраще, що маємо, ми продовжуватимемо розвивати. І надалі обмінюватимемося поглядами, будуючи єдність між усіма мешканцями нашого міста і регіону.

Парох євангелистсько-аугсбурзької парафії в Ольштині Лукаш Стахелєк, розпочинаючи коротку молитву перед художньою частиною Дня нацменшин, сказав, що в екуменічному русі є прекрасний вислів: «Єдність – в різноманітності. Попри відмінності, у багатьох сферах життя ми можемо бути єдністю, завдяки якій станемо одне для одного сестрами і братами».

Присутній на заході Віктор-Марек Лейк, який понад чверть століття є уповноваженим у справах національних меншин у Вармінсько-Мазурському воєводстві, впевнено заявив, що без взаємної поваги неможливо побудувати нічого путнього і корисного для усіх мешканців регіону.

– Минуле, – підкреслив він, – уже показало, до чого можуть призвести конфлікти... Це й акція «Вісла», і переслідування автохтонних мазурів, і позбавляння людей їхніх прав, зокрема на розвиток своїх національних та етнічних цінностей, це й знищення історичних слідів вигнаних автохтонів.

Як позитивний приклад співпраці він навів уже майже десятирічну творчу роботу професорки Терези Астрамович-Лейк з Вармінсько-Мазурського університету, яку вона проводить спільно з Національним університетом «Львівська політехніка» та кількома іншими, і чільне місце в якій займає проблематика національних меншин у Польщі та в Україні.

Учасниками концерту були німецькі виконавці: танцювальний ансамбль «Сага» з Бартошиць, вокально-танцювальний гурт «Йодли» з Оструди, вокалістка Моніка Кжензек, хор Товариства німецької нацменшини з Нідзіци, а також вокально-інструментальний єврейський гурт «Ханайки» з Білостока. Багаточисельною виявилася і група українських артистів. Виступили солісти, учасники вокального гурту «Сузір'ячко» Амелія Куштала з Доброго Міста та Віктор Піщако з Ольштина, а також фолк-рок-гурт «Горпина», якому виповнилося вже 22 роки.

Українські роботи презентує родина Піщаків

Фото автора статті

Учасники цьогорічного Дня нацменшин мали також нагоду ознайомитися з різноманітними надбаннями громад в регіоні і в Польщі. Під час заходу, який тривав декілька годин, можна було побачити національні вироби німців, українців, євреїв, анімації для дітвори тощо. Українські роботи презентувала родина Піщаків – Мирослава Четирба-Піщако, Збіґнєв Піщако та їхній син Віктор.

Проєкт профінансувало не лише Міністерство внутрішніх справ та адміністрації, а й ціла низка німецьких установ і організацій – баварське Міністерство праці, родини і суспільних справ, Генеральне консульство Німеччини у Ґданську й Об'єднання давніх мешканців Ольштина та Гельзенкірхен.

– Ми, представники національних і етнічних меншин, маємо самі подбати про збереження і популяризацію нашої культури та звичаїв, – пояснила постійна організаторка свята Кристина Плохарська. – Перед нами – непочатий край роботи, тим більше, що десь там у владних верхівках з'являються думки про те, що громади мають зберігати свої мови і традиції у закритих світлицях і тільки для себе. З цим нам погоджуватися не треба, бо це означатиме, що суспільство скоро забуде, що ми існуємо і хочемо зберегти свою ідентичність.

День національних меншин – це не єдиний цьогорічний захід, присвячений різним національностям та етнічним групам. Незабаром, 5 вересня, з ініціативи Ольштинського відділу ОУП, Об'єднання німецьких нацменшин на Вармії та Мазурах та ромської меншини регіону в амфітеатрі ім. Нємена вже одинадцятий раз відбудеться Фестиваль народів Європи «Під спільним небом», у якому, окрім українців, німців та ромів, візьмуть участь представники інших громад. ■

Степан МІГУС

eprasa.pl dfbbefb297

УКРАЇНА

РЕПОРТАЖ

Звільнений Донбас: вже не під окупацією, але досі поруч із війною

▲ Центр Сєвєродонецька

У липні я вирушила у невелику подорож містами Луганщини, які побували під окупацією проросійських бойовиків у 2014-му та були звільнені українською армією та добровольцями. Із того часу минуло вже сім років, але і пам'ять про окупацію, і сама війна – зовсім поруч. Я говорила з людьми, спостерігала за життям цих міст, і думала, як пояснити їхню повсякденність іншим українцям, які ніколи не пережили подібного. Наприклад, українцям із Польщі.

Нове життя без заводу

Лисичанськ та Сєвєродонецьк – формально два окремі міста, але знаходяться зовсім поруч, це щось на кшталт Ґдині, Ґданська та Сопоту у Тримісті. Вони доповнюють одне одного, як два шматочки пазла: у Лисичанську є залізничний вокзал, у Сєвєродонецьку немає. Сєвєродонецьк більший, Лисичанськ менший. Лисичанськ був заснований раніше, і вже навколо нього виростали навколишні населені пункти. А Сєвєродонецьк після початку війни та окупації Луганська став новим адміністративним центром області.

Місто виникло на початку 18 століття – у Лисичій балці (звідси й назва) почали видобувати вугілля. Хоча й до цього ці терени не були незаселеними – тут розташовувалися козацькі хутори. Але потім у Російській імперії поволі починали розуміти, чим багаті надра цих земель – на багато років уперед це стане джерелом добробуту Сходу, а згодом і одним із коренів його бід.

Як і будь-які мономіста у промислових районах, Лисичанськ і Сєвєродонецьк будувалися навколо шахт і підприємств і активно розвивалися у часи СРСР. Наприкінці того ж таки 18 століття у Лисичанську почали випалювати кокс на мінеральному паливі, а згодом запустили содовий завод. Регіон став центром хімічної промисловості. У Сєвєродонецьку, своєю чергою, розташований завод «Азот». Там виробляли, окрім мінеральних добрив, клей, поліетилен, засоби для миття... і навіть пластикові валізи під назвою «Дипломат», вигляд яких пам'ятає чи не кожен, хто виростав у Радянському Союзі.

«Серед сєвєродончан є думка, що «азотівський» завод товарів народного споживання у свій час примудрявся робити навіть «Тархун» – газований напій отруйно-зеленого кольору з характерним присмаком дефіциту та черг. Але це не точно», – писав у статті про «Азот» для видання «Зміст тижня» місцевий журналіст Кирило Водоп'янов. Колись масштабне виробництво зараз практично не діє – завод припинив діяльність із початком війни, і тільки відносно нещодавно знову запрацювали кілька окремих цехів, що виробляють добрива.

Лисичанськ знаходиться на пагорбі – частині Донецького кряжа – і з нього дуже добре видно труби «Азоту». Особливо – з центру міста, де прямі та широкі вулиці простягаються далеко вперед. Власне, його я і побачила майже відразу після вокзалу. Не розібравшись одразу із автобусами та маршрутками, які ходять до центру міста, я відкрила ґуґл-карти і вирішила пройтися – виглядало так, що це зовсім недалеко. Щоправда, вже за 10 хвилин я побачила табличку, яка зазначала, що далі – виїзд із Лисичанська, але пройшла ще трохи далі і не помилилася: праворуч дорога вела через міст над Сіверським Донцем до Сєвєродонецька, а ліворуч те, що було позначене на мапі як вулиця, виявилося довгими сходами догори, з яких можна було добре роздивитися «Азот» і навколишні краєвиди.

Лисичанськ, як і всі прифронтові міста, – територія контрастів. Якась стара, довоєнна атмосфера із нього ще повністю не вивітрилася, але крізь неї вже проростає щось нове. Біля супермаркету Сільпо ходять, перемовляючись, військові. Поруч бабуся торгує ягодами із пластикових стаканчиків, біля її ніг лежить старий потертий пакет із написом «Я люблю Москву». На стінах будинків, що виконують функції імпровізованих дощок оголошень, висять папірці з пропозиціями поїздок на Азовське море, у найближчі великі міста на кшталт Дніпра, і водночас — у Москву чи окупований Крим. Наступна будівля розмальована відбитками долонь і написом «З миром у серці», ще далі — цитати українських письменників. Над входом до однієї з будівель на головній вулиці — банер зі словами «Слава Україні — Героям слава». У 2014 році на її даху розміщувалися снайпери проросійських бойовиків.

Музика у зруйнованих будівлях

Місцеві можуть детально розповісти, на яких вулицях проходили бої. 24 липня Лисичанськ святкує звільнення від окупації, але напруження тут не спадає. Так, уже за кілька годин по приїзді я дізнаюся, що кілька інтерв'ю, про які я попередньо домовилася, не відбудуться.

— Люди бояться, — пояснює Юлія, лисичанська журналістка, яка мала сконтактувати мене з цими людьми на місці. — Регіон складний, за останні два дні на фронті — двоє убитих українських військових.

Сама Юлія говорити не боїться, бо, як каже, її дані і так уже є скрізь в інтернеті, в мережі вона знаходила й багато образливої чи фейкової інформації про себе. Після деокупації вона була депутаткою місцевої ради, зараз повернулася у журналістику, а в Лисичанську ввели військово-цивільну адміністрацію (ВЦА) — рада більше не функціонує. Востаннє місцеві вибори були тут у 2015 році; через 5 років, коли по всій Україні проходило наступне голосування до органів місцевого самоврядування, на прифронтових територіях, де діють ВЦА, його скасували з питань безпеки. При цьому Юлія і досі додає досить мало інформації на свою фейсбук-сторінку, обмежено постить фото тощо.

На прощання вона радить мені піти подивитися будівлю колишнього міського Центру зайнятості — у зруйнованому обстрілами будинку гурт «Океан Ельзи» знімав кліп «Країна дітей», і він став місцевою відомою локацією.

10. →

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Більше української мови у публічному просторі. Від 16 липня набуває чинності низка нових норм мовного закону, згідно з яким українська мова буде обов'язковою:
– для концертів і розважальних шоу, заходів;
– для виставок, екскурсій та ін. туристичного обслуговування;
– для театральних вистав та експозицій музеїв;
– українською мають демонструватися усі фільми та серіали на телебаченні;
– не менше 50% книжок у книгарнях мають бути українською;
– не менше 50% видань впродовж року видавці мають видавати українською.

Верховна Рада 14 липня, перейменувала державне свято День захисника України на День захисників і захисниць України. Це свято відзначають щороку 14 жовтня. Законопроєкт № 2325 «Про внесення змін до статті 73 Кодексу законів про працю України» в цілому підтримали 317 народних депутатів. Нагадаємо, що новий правопис української мови, схвалений урядом 22 травня 2019 року, унормував та закріпив тенденцію до утворення та вживання фемінітивів.

Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков 13 липня написав заяву на звільнення зі своєї посади, яку він обіймав 7 років. Після цього 16 липня Верховна Рада призначила нардепа від «Слуги народу» Дениса Монастирського міністром внутрішніх справ.
На посаді міністра він пообіцяв зосередити увагу на:
- боротьбі з організованою злочинністю, злодіями у законі,
- на притягненні поліцією до відповідальності усіх без винятку порушників, незалежно від їхніх посад,
- налагодженні відносин між поліцією, громадою та місцевою владою,
- безпеці дорожнього руху,
- цифровізації усіх сфер роботи МВС,
- боротьбі з наркотиками,
- захисті держкордону – зокрема, «будівництві сучасного ефективно-облаштованого кордону по всьому периметру держави»,
- впровадженні добровільного страхування майна від пожеж,
- зміцненні «внутрішньої стійкості і оборони країни, поверненні Криму і Донбасу».

Денису Монастирському 41 рік, за освітою він юрист. Раніше Монастирський викладав у Хмельницькому університеті управління та права і працював юристом у кількох приватних компаніях.

Секретар Ради нацбезпеки та оборони Олексій Данілов оголосив про запровадження в Україні «більш жорсткого карантину» у майбутньому. «Я б хотів звернутися до всіх, у нас на превеликий жаль проходять великі масові заходи, такі як фестиваль Atlas Weekend і багато людей відпочивають на морі. Ті люди, які сьогодні перебувають у скупченнях, перші у зоні ризику. Тому найближчим часом Кабмін за дорученням РНБО запровадить ще більш жорсткі заходи», – сказав Данілов та додав, що про посилення карантину оголосить міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко. Крім того, він заявив, що попередні результати дослідження свідчать, що 33% нашого населення вже мають імунітет до COVID-19. Якщо додати вакцинованих, то цей відсоток складатиме 38-40.

В Україні під час п'ятого етапу вакцинації від коронавірусу дозволять щеплювати дітей. Про це заявив керівник національної програми імунізації, завідувач відділу імунізації Центру громадського здоров'я МОЗ України Олександр Заіка. За його словами, для дітей віком 12-16 років використовуватимуть вакцину Pfizer. Також Заіка уточнив, що дитина віком 12+ може отримати другу дозу Pfizer в Україні, якщо перший раз її щепили за кордоном, де вона перебуває, наприклад, на навчанні. Зараз в Україні роблять акцент на вакцинації цільових груп, які не встигли отримати щеплення під час попередніх етапів, зокрема старших за 65 років.

Опрацювала Христина ЗАНИК
на основі ресурсів «Українська правда» та «Бабель»

eprasa.pl dfbbefb297

РОЗМОВА

Володимир Пилипович з сім'єю

Невтомний

Продовження з 1 сторінки

І я, хоча не вмію так вимовляти його у польській, в українській мові м'яке «л» вивчив дуже швидко. Отже, в мене є два природні фонетичні простори.

Ще була така ситуація. Кузен подарував мені вишиванку. Це був 1968 рік, Чеслав Немен (видатний польський співак – *ред.*) ходив у вишиваних сорочках. То і я вдягнув собі таку, тато мав ще старий американський піджак, я його теж носив. До цього – вузькі штани, чоботи з плюшу (така була мода), і гайда парадувати з друзями по вулиці Свідницькій у Вроцлаві. І саме так одного разу ми зустріли наших дівчат. Через цю сорочку вони мене запросили на Руську, до домівки. Там я вже познайомився з хлопцями, у більшості лемками, які закінчили ліцей у Лігниці. Вони були дуже активні, і я пристав до їхнього гурту.

І «Наше слово» вперше потрапило вам до рук саме у домівці?

Так. Пізніше, якщо мені не хотілося іти на Руську, я купував тижневик на головному залізничному вокзалі. Там у великому кіоску продавали українське «Наше слово», білоруську «Ніву» і серболужицький «Новий часнік» з НДР. Я собі «НС» купував, читав і забирав додому.

Тим своїм друзям з Руської я присвятив книжку про «Трембіту». Вона розповідає про те, як колектив хотіли перетворити на професійний ансамбль, проводили різні заходи, серед іншого, із білостоцькою естрадою (у кожному воєводському місті була окрема така інституція). Але «убеція» (Служба безпеки комуністичної Польщі, від UB – Urząd bezpieczeństwa – *ред.*), партія, зокрема партійні діячі УСКТ, не хотіли, щоби наші артисти занадто «виросли» і виходили поза своє середовище. Те ж саме було з «Журавлями» і їхньою першою платівкою. Скільки доклали зусиль, щоби її створити! Три роки у «Нашому слові» повідомляли, що платівку вже записують. Урешті-решт Ярослав Полянський використав свої знайомства, і через його варшавські музичні контакти вдалося це зробити. Але потім довелося викрадати частину матеріалу і вивозити до Америки, щоби видати подвійний альбом. У Польщі змогли оприлюднити лише половину запису. У своїй книзі я зібрав усі публікації на цю тему в часи існування «Трембіти» і трохи після них. Більшість матеріалів і фотографій походить із «Нашого слова». А запис двох пісень, який додається до книжки, знайшла редакторка Анна Вінницька в архівах Радіо Кошалін. Це аудіо зробили на Фестивалі української культури 1969 року.

Теми ваших досліджень насправді дуже різні. У солідному списку публікацій, до яких ви долучилися, є тексти про післявоєнну діяльність українських естрадних груп і хорів, церковну музику середини XIX століття, пробудження національної свідомості на Галичині, матеріали на богословську тематику, про літературу початку XX століття, довоєнні радіопередачі... Мені цікаво, як саме ви обираєте ці теми?

Давайте спершу про те, що стосується Перемишля. У кінці 80-х років професор львівського університету Теофіл Комаринець видав книжку про український романтизм. Половина її присвячена галицькому романтизму, а половина цієї частини, своєю чергою, – перемишлянам. Це, серед інших, Йосиф Левицький – граматик, Йосиф Лозинський – етнограф. Я захопився розкриттям цих фактів! Під кінець радянських часів і в перших роках незалежності я часто приїжджав до Львова і завжди тягнув повний наплічник книжок. Там я знайомився з різними людьми, зокрема колекціонерами галиць-ких книг. Привіз додому багато української літератури з XIX століття й опрацював завдяки цьому конспект першої книжки.

Головне для Перемишля початку XIX століття – це те, що владика Снігурський створив тут свою друкарню. У Львові вже існувала руська друкарня при церковному Ставропігійному братстві, але вона була дуже дорогою. Тому Снігурський відкрив власну. Усе, що було там видане, дуже мене зацікавило. Файну букіністичну книгарню у Львові тримає пан Недільський на вулиці Федорова. Там я знайшов бібліографію Івана Омеляновича Левицького, яка описує галицьку літературу від 1800 року в кількох томах. Мені найбільш цікавий перший – до 1860 року. Так вийшла моя перша книжка «Лірвак з-над Сяну». Потім я написав другу – «Владика Снігурський та інші перемишляни». У ній впорядкував розпорядження перемиських владик, є там теж публіцистика, критика тощо. Ці дві книги стали певною основою для моїх наступних зацікавлень.

> *Це був 1968 рік, Чеслав Немен ходив у вишиваних сорочках. То і я вдягнув собі таку, тато мав ще старий американський піджак, я його теж носив.... І гайда парадувати з друзями у Вроцлаві. І саме так одного разу ми зустріли наших дівчат.*

XIX століття – це вирішальний момент для розвитку української ідеї на Галичині. Перемишль тоді також формувався як культурний центр, навіть у певній конкуренції до Львова. Тут працювало багато видатних композиторів, зокрема церковної музики...

Так, то ж сам Михайло Вербицький був із Перемишля. Ми ці теми почали досліджувати з істориком музики Юрком Ясіновським. Він познайомив мене з науковцями, які працюють у бібліотеці ім. Стефаника у Львові і займаються музичними пам'ятками. Вони скопіювали для мене всі роботи Вербицького. Після солідної перевірки я видав першу збірку його пісень – вокальних квартетів, а згодом із Ясіновським – ще й літургію. А через місяць вийде літургія Алоїза Нанке, який був учителем Вербицького. Снігурський запросив його на роботу диригента кафедрального хору в 1829 році. Цікаво, що Нанке, звісно, не знав української мови, розмовляв німецькою – тому слова літургії переписали для цього німецькими буквами; щоб він орієнтувався у тому, як звучить церковна музика, йому дали ноти Бортнянського, до речі, замовлені в Петербурзі. Я знайшов список цього замовлення й опублікував у «Записках» львівського Наукового товариства імені Шевченка.

І ще одна цікавинка. Коли у бібліотеці Стефаника шукали літургію Нанке, знайшли ноти до пісні «До тебе із града притікаєм» («До тебе з міста прибігаєм»). Це інципіт вірша Йосифа Левицького, який він написав 1829 року на іменини Івана Снігурського. Я цей панегірик перевидав. У кінці там була дописка, що музику до цієї пісні уклав Алоїз Нанке для сопрано і хору. І хоча всі думали, що ці ноти пропали, вони знайшлися. Я збираюся опублікувати їх окремою книжкою.

Коли ми вже говоримо про композиторів, зокрема Вербицького, не можна не згадати про відомий у XIX столітті в Перемишлі готель «Під провидінням», де перше прозвучав гімн України і відбувалися чисельні концерти і театральні вистави.

Власне. Вербицький писав для перемиського театру музику, наприклад, для соло і гітари. У «Лірваку з-над Сяну» є розділ про драматургію. Перемиський театр – це частина історії галиць-

7.

Володимир Пилипович – почесний доктор

Упереддень свята Рівноапостольних святих Петра і Павла, 11 липня 2021 року, в перемиському греко-католицькому соборі Івана Хрестителя відбулася святкова урочистість. Ректор Українського католицького університету (УКУ) у Львові Богдан Прах у присутності архієпископа і митрополита Євгена Поповича та членів Вченої ради УКУ надав звання почесного доктора (doctor honoris causa) Володимирові Пилиповичу – відомому перемиському українському діячеві, редакторові і видавцеві. Перед врученням грамоти лаудацію на тему діяльності нового почесного доктора виголосив д-р Андрій Ясіновський.

Це високе звання Вчена рада університету надала Пилиповичу ще 23 грудня 2020 року, але з огляду на коронавірусні обмеження грамоту привезли до Перемишля тільки зараз. Тож і місцеві мешканці змогли бути присутніми на науковій урочистості і вшанувати Володимира Пилиповича.

Він – відомий суспільно-культурний діяч, член Південно-Східного наукового інституту – польсько-української неурядової наукової установи в Перемишлі. Багато років виконує функцію секретаря «Перемиських архієпархіяльних відомостей» – видання Української греко-католицької церкви у Польщі. Координатор і автор видавничих проєктів товариства «Український народний дім» у Перемишлі, ініціатор створення видавництва «DOMI», у якому вийшли музичні, літературні та факсимільні публікації з історії давньої Перемиської єпархії. Як видавець Володимир Пилипович редагував збірку віршів відомої місцевої поетки Мілі Лучак, щоденники поета та письменника Юрія Гаврилюка, літературну критику поета Тадея Карабовича.

Редакція щорічника «Український літературний провулок» щиро вітає члена нашої редколегії Володимира Пилиповича із наданням йому високого звання почесного доктора УКУ у Львові. ■

Тадей КАРАБОВИЧ,
головний редактор «Українського літературного провулка»

Володимир Пилипович з ректором УКУ

eprasa.pl dfbbefb297

РОЗМОВА

кого театру в цілому. Тоді популярно було робити переспіви або переробки оригінальних творів. Наприклад, був австрійський письменник Август фон Коцебу, який написав п'єску про козаків. Тут вона вийшла друком в українському перекладі Івана Вітошинського «Козак і охотник», до неї Вербицький скомпонував пісні, і перемишляни поставили її 1849 року. В оцифрованих архівах «Polona» (проєкт цифрового архіву Національної бібліотеки у Польщі, створений разом з Ягеллонським університетом) я натрапив на афішу до цієї п'єси. Тоді виставляли і другу – «Жовняр чарівник», тобто «Москаль чарівник» Івана Котляревського. У перемиському ж державному архіві зберігається ще одна афіша – до вистави 1848 року «На милуванє нема силуваня» (це переробка «Наталки Полтавки»).

Чому тоді ставили переробки?

Така панувала тенденція: це не був прямий переклад, він брав до уваги те, що було зрозумілим місцевому глядачеві. От чому переробляли Котляревського? Бо в оригіналах трапляються фрагменти російською мовою. Це зробив Озеркевич, він жив в Коломиї і латинськими буквами (бо там не було кириличної друкарні) опублікував два твори Котляревського, у яких реалії Полтавщини переніс на галицький ґрунт.

І це була народна, галицька мова, так?

Така, якою наші люди розмовляють. Твори мали відповідати можливостям сприйняття тодішнього слухача. А щодо архівів: колись (теж до війни) треба було надавати цензору один примірник кожного друкованого видання – так і збереглися афіші українського аматорського театру. В принципі, не одного, їх було більше. Але головним було Драматичне товариство ім. Лесі Українки. З міжвоєнного періоду маємо з 20 афіш і 2-3 післявоєнні, УСКТ-івські.

Чи знаєте ви, що 1963 року в Перемишлі проводився конкурс драмгуртків південно-східної Польщі? У «Нашому слові» є текст про це авторства Стефана Козака, який тоді працював журналістом ще перед виїздом до Києва. Він дуже цікавився культурою і зробив репортаж з цього заходу. Є також афіша. Рецензії з довоєнних виступів я шукав у перемиській пресі. Непогано знаю «Бескид» і пізніший «Український Бескид», чи теж «Український голос», але там не було театральних рецензій. У міжвоєнний період вистави відбувалися або на Костюшка в Народному домі, або в Робітничому домі на Засянні. У нас в Народному театральний зал місцеві євреї орендували для кінопоказів, позаду в стіні була діра, а за нею – додаткове приміщення, де стояло обладнання, яке відтворювало фільм. Саме там у 1927 році відбулася презентація радянського кіно про Тараса Шевченка, з тієї події збереглася афіша. Отже, треба було ділити простір. А Робітничий дім був відкритий для всіх – там влаштовували заходи й українці, і євреї, і поляки.

> *Чи знаєте ви, що 1963-го в Перемишлі проводився конкурс драмгуртків південно-східної Польщі? У «Нашому слові» є текст про це авторства професора Стефана Козака.*

А до якого року працював готель «Під провидінням»?

Він згорів у 1941-му, коли німці вдарили по СССР. Його розібрали після війни. Там згорів весь квартал, де зараз стоїть пам'ятник папі римському. Збереглася одна фотографія з часів війни. Євген Грицак у нарисі про довоєнний Перемишль писав, що єврей мав там склад меблів. Будинок був двоповерховий, простягався уздовж вулиці Владиче аж до Снігурського. Вхід до готелю був з боку вулиці Францішканської, там ще з 60-70-х років XIX століття знаходилася аптека, а також книгарня і видавництво «Braci Jeleni». А будинок готелю був власністю греко-католицької капітули.

Від вулиць Францішканської і Снігурського – кілька кроків до Владиче. Скажіть, чому ваша збірка малої перемиської прози взяла назву від цієї вулиці?

Усе почалося з двох некрологів Стефана Федачинського з Кругеля, що заснував газету «Прорив», де публікував, зокрема, і свої оповідання. Потім був Євген Гринишин і його «Кривавий Збруч» – мала книжечка (37 текстів), він її теж видав у Перемишлі. Згодом виявилося, що хлопець закінчив ґданську політехніку, після війни емігрував і помер в Америці. Нічого більше я про нього не знав: оця книга і жодної додаткової інформації. Якось я переглядав сайт Києво-Могилянської академії «Diasporiana», де зберігаються оцифровані копії емігрантської преси, документів тощо. І знайшов збірку, присвячену ґданській політехніці. Дивлюся – а там фотографія Гринишина, його роздуми про навчання у Ґданську за німців, коротка біографія. Його батько був священником під Перемишлем.

Потім – Василь Гірний з Лемборка. Переглядаючи «Бескид», я знайшов з 15 його фейлетонів, написаних надсянською говіркою. Професор Лесів опублікував окрему статтю про мову цих текстів. Так у мене назбиралося цих авторів, і вийшла книжка. Думаю – як її назвати? Хотілося чимось особливим, перемиським. Тож я згадав, що ми маємо одну таку історичну вулицю, яка весь час носить одну й ту саму назву. До речі, Анатоль Вахнянин, композитор і письменник, залишив спогади про те, як вдови священників у хатах на Владиче жили та приймали учнів до себе на квартири. Отже, так вибір пав на назву мальовничої вулиці Владиче.

Назва справді походить від колишніх власників цього кварталу?

Так. То ж там стояла також церква, кафедральний собор, де тепер розташована школа (давній шпиталь). Лиш дзвіниця збереглася до сьогодні. Історія церкви така. Коли Ягайло наказав розібрати собор на Замковій горі на каміння, яке обмили у Сяні від схизми і з якого побудували латинський кафедральний собор, русини молилися у церкві-монастирі на Волчі. Але знайшовся меценат, який профінансував побудову церкви при Львівській брамі. Нижче знаходився єврейський квартал. А на північ не було нічого. І котрийсь із королів передав владиці Радиловському ці землі у приватну власність за умови, що він збудує мур, рештки якого до сьогодні видно на вулиці Баштовій. Отже, там поставили муровану церкву. Вона протрималася до кінця XVIII століття. Утім, її розташування було невдалим: по суті, вона почала розлазитися, і довелося її розібрати. Тоді владика Атанасій Шептицький дав розпорядження про збір коштів на будову нового храму. Спочатку поставили дзвіницю. Тоді прийшли австрійці – імператор Йосиф, який припинив діяльність монастирів, заборонив будувати новий храм та дав вірянам на вибір костел єзуїтів або кармелітів. Обрали кармелітів, бо там було чистіше повітря. Площу за дзвіницею передали міській владі. Що було далі, ви вже знаєте.

Сподіваюся, що нерозкритих таємниць історії Перемишля й українців у Польщі ще багато. Про що би ви хотіли і плануєте написати?

Зараз готую книжку з піснями отця Івана Лаврівського, які він скомпонував у Перемишлі на початку 50-х років XIX століття на слова місцевих поетів – отця Анатолія Лужецького «Плач вдовиці» й анонімного Константина Антонія з-над Солокії «Думка». Цей другий вірш містився у першій перемиській літературній антології «Лірвак з-над Сяна», яку видали друком місцеві алюмни (випускники – *ред.*) у 1852 році. Для цьогорічних «Перемиських архієпархіяльних відомостей» я готую статтю про епідемію холери 1831 року, яка зібрала трагічні жнива у Перемишлі і Надсянні. Тодішні документи, які я опрацював, напрочуд суголосні нинішньому часові. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото авторки статті

ПОДІЇ

Стежками предків: молодь з України підготує путівник Сяніччиною

Цьогоріч у червні відбулася друга пошукова експедиція «Стежками предків», основна мета якої — фіксація культурної спадщини українців, які до середини XX століття проживали на теренах сучасної південно-східної Польщі.

14-20 червня львів'яни відвідали Сяніцький повіт, де 7 днів знімали на фото та відео близько 100 сіл, аби згодом сформувати популярний путівник для туристів та краєзнавців.

Історія, що залишила по собі багато смутку, також має у своєму спадку багато пам'яток архітектури та мистецтва, які молоді дослідники з громадської організації «Вирій» планують популяризувати в Україні.

«Експедиція Сяніцьким повітом далася нелегко, оскільки пандемія наклала обмеження на пересування за кордон. Та завдяки допомозі відділу транскордонного співробітництва Львівської обласної державної адміністрації та Генерального консульства України в Любліні нам вдалося виїхати і провести заплановану роботу. Це були 7 насичених днів, під час яких ми відвідали близько 100 населених пунктів – існуючих та неіснуючих. Власне, з останніми було найскладніше, оскільки відшукати сліди сіл, яких немає вже 70 років, непросто. У цьому нам допомагали місцеві жителі – як українці, так і поляки. Також ми користувалися картами міжвоєнного періоду, які допомагали нам локалізувати те чи інше місце. За час експедиції ми відзняли матеріал для розробки віртуального 3D туру українською культурною спадщиною, що збереглась у Сяніцькому повіті», — розповів координатор проєкту Роман Стрехалюк.

Фото за матеріалами експедиції «Стежками предків» — Тарас Гакавчин

За матеріалами пошукової експедиції підготують друковане видання путівника Сяніцьким повітом та його електронну версію. Він міститиме коротку інформацію про міста та села, об'єкти, які варто відвідати. Особливу увагу упорядники приділили неіснуючим нині населеним пунктам, у яких залишилися поодинокі хрести, нечисленні надгробки на цвинтарях, чи місця, де колись були церкви.

Цей путівник – другий із серії україномовних друкованих та електронних видань про культурне надбання Закерзоння. Спадщина нашої громади зі Східної Лемківщини збереглася великою мірою, але вона не існує в уявленні пересічного українця через відсутність достатньої та доступної інформації українською мовою. Відомості польською часто породжують хибні уявлення про історичне минуле цих теренів, знання затираються у свідомості мешканців як України, так і Польщі. Проєкт подає інформацію в популярній формі, має практичне застосування — партнери зможуть використати матеріали і путівник для планування майбутніх екскурсій культурною спадщиною Закерзоння.

Проєкт також передбачає створення віртуального 3D туру для окремих об'єктів культурної спадщини. Їх планують оцифрувати, створити панорами з неба для ефекту повної присутності.

Проєкт реалізований за підтримки Українського культурного фонду. Це державна установа, створена у 2017 році для розвитку національної культури та мистецтва, інтеграції української культури у світовий простір. ■

Громадська організація «Вирій»

eprasa.pl dfbbefb297

Великы невеликы люде

Не знам ци годите ся з тым, што-м в наголовку запер. Не думайте си, же бесідувати буду о людях малого росту, котры на сьвіті великы діла творили, о хоц бы о такых як Наполеон Бонапарте, Адольф Гітлер, ци хоц бы и Володимир Іліч Ленін. Заперечыти не можу, же и такых люди мам на думці, але гнеска буде головні о звыклых, котры ниґда не трафлят на карты історії людства. Хочу оповісти вам о такых, котрым неєден чловек (маючы ся за великого) ниякой шаны оддати бы не хотіл.

Перший повоєнний греко-католицкий єпископ

До Великых, адже тых маючых великє переложыня на якіст нашого жытя, зарахувал бы-м **митрополита Івана Мартиняка-пенсйонера**. За жытя гвошли до історії, сут першым єпископом, а пак митрополитом Греко-католицкой церкви, з попелів безбожной комуны Богом піднесеной. Велич чловека познати можна по сотрудниках, котрых доберамe си до творіня блага. Велич проявлят ся и в ненамітуваню іншым свого „я". Добрий пастир знає, же Церков Божа має лем єдну голову и все тоту саму. Митрополит Іван добрі знают, хто єст „А" и „Ω", же в центрі християньского жывота має быти лем Ісус Христос и нихто більше. Єпископ ани патриярха не засяде на престолі Всевишнього. Папа тіж того не годен зробити, за то на іконі Страшного Суду Господнього престол Судйі єст порожний. Патриярх ци папа, хоц был бы не знам як великым и сьвятым чловеком, головом Сьвятой Церкви (котру очолює) ниґда не стане. Церков має єдну главу, од початку єст Сын Божий - Ісус Христос. Іншый чловечий сын ниґда не зможе заняти Його місця. Вшыткы єпископы повинны памятати о тім, о чім давно тому (ищы за жытя Ісуса Христа) бесідувал великий св. Йоан Предтеча, же йому треба ся поменшати, бо рости має не він а Боже діло (Ів. 3, 30). Церков Божа фурт росне, єст кістом самым Богом зачыненым и фурт росне лем на Божім заквасі. **Кажде поколіня з Божого кіста повидно спечи свій хліб.** Добра ґаздыня знає, же кєд кісто за скоро або за вільно росне (або пец єст ненагрітий так як треба), легко го лем замішат и лишыт, жебы помаціцькы си росло. Кєд за рідкє, мукы додаст або Божого заквасу дочынит, кєд узнат, же в кісті єст го за мало. Гнешня Греко-католицка церков справді росне, має юж третього єпископа, адже зас в Польщы буде соборне засіданя греко-католицкых владык (думам, же з загального нашых єпископів не выпросят). Владыка Іван сут добрым ґаздом Церкви, так як св. Йоан Предтеча поменшыли себе. Кєрмо Церкви переказали молодшым, бо віділи, же зачын єст добрий, а кісто лем не росне так як повидно. Адже дочынили кус новой мукы, замішали, ждали и ся дождали.

Фото – cerkiew.org.jpg

▲ Архиєпископ Іван Мартиняк з папою Іваном Павлом II

Баба Параска и уйко Василь

З высот зыйдеме на суспільны низины, дальше бесіда буде юж лем о великых селянах, котрых більшіст має за невеликых. Думам, же часом на початку будете ся чудувати, чом такых люди мам за Великых. Спочатку тіж такыма єм іх не віділ, мам тиху надію, же и в вашых очах станут ся Великыма. Кєд прочытате до кінця, будете знати, чом в моіх такыма сут.

Першом великом особом сут **баба Параска**, так часто присутны в моіх дописах. Не знали писати ани чытати, лем по-нашому радили, не мали внутрішньой потребы вчыти ся державной мовы. Не знали бесідувати по-польскы, хоц найдовше в Польщы жыли. Дожыли 96 весны, а гроджены были ищы за небіщкы Австриі (в 1898 році). За справом акциі «Вісла» до 1956 рока жыли на Долишнім Шлеску, в Помоцнім медже забужанами и нашыма людми. Кєд не так давно ходил єм по помоцняньскім цмонтери, на нагробках нашол єм купу нашых назвиск. Лежыт там неєдна Параска, Юстинна, Петро, Фенна ци Федір. Моі **уйко Василь** тіж там лежат, а од недавна коло іх могылы склали тлінны останкы уйковой жены, мойой уйчыны Югаскы. Уйко Василь коротко жыли, але дуже перешли, ниґдам нечул, жебы нарікали. Были гоноровым чловеком, для ня сут взірцйом енергійной людины. В моіх дітинячых очах были вояком, такыма єм іх віділ, бо вірны были передвоєнні моді. Выріжняла іх не лем вояцка рішучіст, спартаньскє жытя, короткы и змістовны выповіды, але **парадны райткы и высокы скірні**. Не вшыткы іх Великым чловеком віділи, на Монтелюпіх прецін сіділи. За нич іх там заперли. Аж по смерти Бєрута выпущено іх, бо амнестия настала. Товды аж справедливіст на сторону невинного уйка могла перейти, зас стали вільным чловеком, але з перетрученым хыребтом. **Завдякы уйкови барз добрі знам, же во вязницях не лем шубравці сідят. Баба Параска**, кєд іх сына Василя з гарешту домів пустили, до рідного села вернули. **Пережыли свого Василя**, дівку Марию (мою маму), мужа молодшой дівкы тіж. Свого мужа гладышівскі земли оддали ищы в 1944 році. Неписменны, але вершыкы аджи в девяті декаді жытя з памяти рецитували. Навчыли ся іх разом зо школярями, кєд Марися, Василько и Мельця на памят ся іх вчыли, дома в голос іх чытаючы. **Моі неграмотны баба Параска**, кєд дашто в памяти записали, нич по дорозі жытя не потратили, ани добре ани зле, а жытя долге мали. Были барз добрым и мудрым чловеком, бо не одвернули ся аджи од чловека, котри іхнього єдиного сына улюбленого заденунціювал (бо наше дівча його выбрало). Поляк на мілицию донюс, же моі уйко в лісі зо збройом полюют. Но штож, коровы и пацята Німці взяли (коня уйко Василь в лісі перед Німцями ховали), а істи ся фурт хотіло. Перше в нашім лісі коровы ся пасли, адже не лем уйко думали си, же кєд дика зьвірина в іхнім лісі ся пасе так як давніжше наша скотина, и она наша єст. По роках кєд аджи вшыткы братя Полякы од лісничого ся одвернули, гмерал на руках мойой бабы Параскы. Каял ся, признал, же то про нього уйко Василь невинно тілько років в гарешті сідили. На Бога жывого в **бабы Параскы помилуваня просил**, жебы спокійні міг сконати. Бідачыско тілько років мучыл ся, бо не думал, же Баба давно юж барз добрі знали, же то за його справом такє горе на нашу родину хпало и давно юж дарували му провыну – яко же моі баба были справжньом християнком. Кєд бы того не зробили, штоденний Отченаш был бы лукавий, а они кого як кого, але Бога ся бояли, правду повісти то лем Його. Давно юж одпустили, бо не могли бы штоденно Бога молячы брехливо бесідувати: ***якоже и мы оставляєм должником нашым***, в серци тримаючы отруту ненависты, помсты, ци хоц бы лем великого жалю до бідного лісничого.

Нонашка Анна

Іншым великым Чловеком, перед котрым шапку знимам, сут нонашка Анна. Они чытати и писати знали, **за свого жытя през неєдно море горя босоніж перешли**. Нонашка для сьвіта все єднакє мали лице, **все были усьміхнены**, лем сызы щастя на іхнім лици єм віділ. Хыбаль нич не могло бы іх гломити. Аджи товды, кєд юж з постелі не ставали и опікувала ся нима дівка, кєд єм пришол одвідіти іх, еманували теплом, радістйом и оптимізмом. Были чловечым місяцьом, бо сьвітили не своім сьвітлом, цілы наелектризуваны были сяйвом Бога Жывого. **Нонашка Анна**, так як **правдивий місяц**, кєд сьвітло в них слабло, ховали ся пред нашыма очами. **Нигда людям не вказували жытям захмареной страны**. Они **своі болі все в собі щільно заперали**, жебы пережываным горйом іншых не сумувати. Жытя немало біды ім нагородило. Без такых люди на сьвіті и в полудне цьма бы нас за очы імала, а кєд Бог іх на наші дорозі поставит, хоц о півночы вшытко барз добрі віділи будеме.

Стрыко Андрий

Наступном зьвіздом, з неба Богом в моім жытю запаленом, были **глухонімий** стрыко Андрий. Ціле жытя парібчыли, не заложыли родины, кєд лем тямлю, все з нами мешкали. Были тихым чловеком, але не за то, же не могли бесідувати. То были чысто іншы часы, тепер дашто з часів пеерелю молодым нияко аджи пояснити, але спрібую. Мали сме **телевізор**, товды, кєд дахто го мал, вечером міг ся сподівати, же сусіде придут телевізию обзерати. За дня нихто не приходил, бо в товдышні телевізиі жадного програму не было. Телевізор не был новий, няньо купили го од красноармийця, котрий служыл в Лігниці (Москале звали єй Малом Москвом). Наш сусід Лемко в іхні столярні робил. Офіцієр одслужыл своє и вертал доміл, выпродавал рухомий маєток, бо не усьміхало му ся го домів вести. Мы купили сме телевізор, а сусід холодильник. Новий не был, адже нич чудного, же образ барз часто «сьніжыл», но и голос часами заникал. Часом стрыко Андрий сами дашто обзерали, товды все образ был крас, лем же голосу не было, він в іхнім сьвіти не існувал прецін. Кєд пришли сме мы або родиче, німий стрыко ишли до радяньского устройства, жебы які такі компроміс найти. В наші родині то они, хоц **глухы и німы**, были **найліпшым фахівцьом**, и то не лем до телевізора, найчастіжше то они в нашім **телевізори голосу глядали**. Чымси зо заду репетили и фурт позерали ци зміняют ся нашы лиця. Памятам, якбы то было гнеска. Виджу Стрыка, котры барз добрі юж знают (по нашых мінах), же голос єст добрий, але, яко же віділи, же за барз погіршил ся образ, крутили дальше. Спільні барз часто обзерали сме дашто з легкым шумом, але за то з ненайгіршым образом.

Далі буде

Борис ЛЕМКІВСКИЙ

eprasa.pl dfbbefb297

Історія

Фото із сайту «Радіо Свободи»

Синьо-жовтий над столицею

24 липня 1990 р. над Київрадою замайорів національний синьо-жовтий прапор. Це відбулося майже за рік до офіційного проголошення незалежності. Подія мала не просто символічне значення, а показала готовність українців відстоювати власну державу.

Підняття над Київрадою українського національного прапора стало реакцією на прийняття 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України. Це рішення не було спонтанним: у президії Київради підготували проєкт, ініційований «Демократичним блоком», свої пропозиції внесли у Секретаріаті Народного руху України. Хоча до останнього не було гарантії, що його проголосують: були спроби комуністів переключити увагу депутатів Київради на питання страйку водіїв трамвайно-тролейбусного підприємства, питання про символіку постійно переносилося на пізніший час, а розглядалися дріб'язкові питання порядку денного. На голосування його поставили лише тоді, коли з'явилася інформація, що багатотисячний натовп з прапором рухається до будівлі Київради, розповідають свідки тих подій.

Шили стяг на Західній Україні і напередодні перевезли до Києва. Увечері блакитно-жовте полотнище на Софіївській площі, де зібралося біля 100 тисяч людей, освятили священники Української автокефальної та Української греко-католицької церков, церемонію посвяти здійснив архімандрит УПЦ Володимир (Романюк). Після освячення прапор винесли до людей і урочистою ходою понесли до будівлі Київради.

«Попереду йшли хлопці-кияни в гарних козацьких строях із шаблями і самопалами. Авангард колони разом з прапором охороняли галицькі січові стрільці. Рух Хрещатиком зупинили, і ми підійшли до Київради. Наші люди організовано розступилися, і ми без проблем підійшли до флагштока і міцно прив'язали освячений прапор до металевої линви. Рівно о 19:00 під спів гімну «Ще не вмерла України...» вже 200-тисячного гурту громадян України, що прийшли на Хрещатик, ми врочисто підняли перший синьо-жовтий прапор над Києвом. На висоті прапор розгорнувся під чистим синім небом Києва, символізуючи могутній поступ молодої держави України», — згадує про ті події у своїй книзі «Прапори над Україною» Олег Карелін.

Деякий час після цього кияни чергували біля флагштока, щоб убезпечити прапор від спроб зірвати і знищити. Письменник Олесь Гончар того дня написав у своєму щоденнику: «Над Київською міською радою замайорів жовто-блакитний прапор! О 7-й год. вечора освятили й підняли. Людей було багато, і молодь, і старші розуміють значення події. Майорить! Хтось діждеться, що замайорить і над цілою Україною. Хтось дочекається».

Київ став дев'ятим містом України, де у 1990 році був піднятий синьо-жовтий прапор. Найпершим 14 березня національний стяг з'явився над міськрадою в Стрию на Львівщині. Пізніше він замайорів над офіційними установами Дрогобича, Львова, Тернополя, Житомира та ін. ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Історичний календар
липень

19 липня 1852 року у Новгород-Сіверському на Чернігівщині народився Володимир Науменко (1852–1919) — український педагог, філолог, громадський діяч, журналіст, міністр освіти та мистецтв в Уряді Павла Скоропадського. Мав козацьке коріння.

1905 р. Науменко власним коштом відкрив україномовну чоловічу гімназію, був її директором. У цій гімназії протягом 1908-1915 рр. навчався Максим Рильський. Був активним діячем київської «Просвіти». За підтримки громади (не в останню чергу — мецената Симиренка) у 1902 р. придбав на своє ім'я ділянку землі, де була могила Тараса Шевченка. Очолював етнографічний часопис «Киевская старина». Завдяки Науменку часопис отримав дозвіл друкувати українські тексти. Саме Науменко першим почав збирати матеріали для «Словаря української мови». Він же отримав у Петербурзі дозвіл на видання книги. Борис Грінченко, якого вважають єдиним автором словника, лише закінчив розпочату Науменком роботу.

У березні 1917 р., коли Євген Чикаленко відмовився очолити Центральну Раду, протягом двох тижнів обіймав цю посаду, доки Михайло Грушевський не повернувся із заслання. Науменка заарештували напередодні 67-річчя. На допиті на запитання про ставлення до радянської влади він чесно відповів: «До радянської влади ставлюсь негативно». Вирок: «Применить высшую меру наказания и поставить в известность т. Раковского», — особисто підписав голова Всеукраїнської ЧК і Київської губЧК Мартін Лацис.

26 липня 1902 року у селі Поточище на Івано-Франківщині народився Михайло Колодзінський (1902–1939) (псевдо «Гузар»), військовий теоретик, автор «Воєнної доктрини українських націоналістів», Верховний Командант Збройних Сил Карпатської України, полковник Карпатської Січі.

Мав польське коріння і був охрещений в римо-католицькій вірі. Та у двадцятирічному віці перейшов до греко-католиків.

Захоплювався спортом, був у складі футбольної команди «Хортиця». У 1920-х став членом Пласту, Української військової організації (УВО), Союзу української націоналістичної молоді та ОУН. Служив у Польському війську, після закінчення старшинської школи отримав звання підхорунжого. Після чого вступив на правничий факультет Львівського університету. У студентські роки займався підпільною діяльністю, за що був заарештований польською поліцією та позбавлений офіцерського чину через причетність до УВО.

Колодзінського друзі характеризували як людину скромну, чемну і ввічливу, але не говірку. Відзначали силу волі і велику витривалість. Коли брався за якусь справу, доводив її до кінця. Був спокійний, зрівноваженої вдачі, завжди дотримувався обіцянок.

Свою першу нелегальну брошуру, яка вийшла у 1929-му, підписав псевдонімом «Михайло Буджак». Це було дівоче прізвище матері. Тож близькі знали хто насправді є автором рядків: «...люде, які хотіли волі для свойого народу не перебирали в засобах до її осягнення. Маючи на меті вільну українську державу, йдім до неї всіми засобами й всіми шляхами. Не стидаймося мордів, грабіжі й підпалів. Кожний шлях, що веде до нашої найвищої мети, без огляду на те, чи називається він у других героїзмом чи підлотою, є нашим шляхом».

Після повернення з чергового ув'язнення, у 1933-му Колодзінський виїхав за кордон у розпорядження Проводу українських націоналістів. У січні 1939-го він повернувся до України, щоб очолити генеральний штаб збройних сил нещодавно проголошеної автономної Карпатської України Карпатську Січ. Колодзінський організував охорону кордону, державних установ, створив бойові залоги, проводив військовий вишкіл добровольців та відкрив старшинські курси. Карпатська Січ налагодила постачання зброї з-за кордону. Її військові відділи, заручившись підтримкою місцевого населення, роззброювали чеські військові залоги.

18 березня 1939-го полковник «Гузар» разом з групою січовиків у лісі натрапили на угорський підрозділ і були заарештовані та доправлені до Солотвина. 19 березня 1939-го після допитів його та ще 15 січовиків розстріляли в соляній шахті.

30 липня 1863 року вийшло таємне розпорядження міністра внутрішніх справ Російської імперії Петра Валуєва про заборону публікації книг українською мовою, за винятком художньої літератури (так званий Валуєвський циркуляр).

Валуєвський циркуляр став наслідком Польського повстання в січні 1863-го і побоювань царизму щодо зростання українського національного руху. Занепокоєння влади викликали переклади українською мовою чотирьох Євангелій, підготовлені Пилипом Морачевським, а також поширення серед українців «сепаратистських задумів». У тексті таємного циркуляру (повністю опублікований лише в 1904-му), підготовленому для цензурних комітетів, стверджувалося, що «само возбуждение вопроса о пользе и возможности употребления этого (малороссийского) наречия в школах принято большинством малороссиян с негодованием. Они весьма основательно доказывают, что никакого особенного малороссийского языка не было, нет и быть не может, и что наречие их, употребляемое простонародьем, есть тот же русский язык, только испорченный влиянием на него Польши».

Відтак міністр визнав за необхідне «пропуск же книг малоросійською мовою як духовного змісту, так навчальних і взагалі призначених для початкового читання народу, припинити». І хоча оговорювався виняток для творів «красного письменства», цензура використовувала циркуляр як привід для всіляких обмежень українського слова.

Валуєвський циркуляр завдав потужного удару по українському національному рухові. Майже перестали друкуватися книги українською мовою. За наступні 5 років їх вийшло всього 24, тоді як за період 1860–1863 років — 114. При цьому в самій Україні за наступне десятиліття після видання циркуляра побачила світ лише одна українська книжка. Занепадали недільні школи, частина громадівців була заслана в північні губернії Росії.

Заборони, накладені Валуєвським циркуляром, були поглиблені Емським указом царя Олександра II у 1876-му. І тільки в 1905-му Російська академія наук у доповіді для уряду підтвердила самостійність української мови і рекомендувала відмінити обидва акти. ■

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК

eprasa.pl dfbbefb297

УКРАЇНА

Центр Сєвєродонецька

Продовження з 5 сторінки

Гуляючи Лисичанськом, натрапляю на ще одну цікавинку, яка для місцевих, мабуть, здається звичною — своєрідні «малі архітектурні форми», кіоски, зроблені у вигляді старих мобілок. Спершу не розумію, що це таке і для чого потрібне, але згодом друг надсилає розгадку — пост на інстаграм-сторінці «Ukraine.25», яка публікує архівні фотографії. Виявляється, що називалися вони «Мобі АЗС» (АЗС — це узагалі заправки для автомобілів; цікаво хто придумав таку гру слів). У 2000-х у таких кіосках можна було поповнити рахунок на телефоні. За кілька років до початку бойових дій їх почали заміняти на комп'ютеризовані термінали. Але десь, вочевидь, «Мобі АЗС» ще залишились — подекуди просто стоять, а на одній із вулиць я навіть помітила один чинний кіоск.

▲ «Мобі АЗС» у Лисичанську

Зовсім недалеко — головна вулиця: вона охайна, відбудована, видно, що про неї дбають. На деяких світлофорах є сонячні панелі, навколо розсаджені квіти, стела із датою заснування Лисичанська та гербом міста пофарбована у жовто-блакитні кольори. Дещо ще явно потребує реставрації, як-от фонтан чи кінотеатр «Дружба» поруч. Утім, одна з його стін вже прикрашена муралом у бузково-рожевих тонах.

Узагалі мурали на Донбасі люблять. Їдучи на таксі до Сєвєродонецька, міркую, чого тут більше: бажання прикрасити зруйнований війною (і не тільки) навколишній світ? Означити, освоїти територію? Подекуди мурали стали важливим символами, найвідоміший, мабуть, — у прифронтовій Авдіївці, де австралійський художник Гвідо він Хелтен на погризеному снарядами житловому будинку намалював портрет місцевої вчительки української мови — Марини Марченко. А проїжджаючи повз «Азот», на одній із зупинок громадського транспорту минаємо роботу Яна Птушка — це вже місцевий відомий мураліст. Його стиль легко впізнати за яскравими кольорами та чіткими лініями. Роботи Птушка можна побачити у різних містах Донбасу; у рідному Сєвєродонецьку він розмальовував школу, автовокзал, житлові будинки, навіть трансформаторні будки.

Сєвєродонецьк — «хаб для іноземців»

У Сєвєродонецьку поселяюся в готелі «Мир». Тут легко забути, що знаходишся за кілька десятків кілометрів від лінії фронту: навколо — англійська (і часом німецька) мови, у ресторані люди сидять невеликими групками і жваво щось обговорюють. Ловлю себе на думці, що зі сторони це схоже на яку-небудь міжнародну конференцію. Але насправді цей готель — осередок луганської частини СММ ОБСЄ; тут зупиняються учасники різноманітних міжнародних місій, програм, а також журналісти, як-от я. Біля входу припарковані впізнавані білі машини ОБСЄ з прапорцями, їх можна часто побачити на вулицях Сєвєродонецька.

Спеціальна моніторингова місія Організації безпеки і співробітництва у Європі — саме така її повна назва — працює тут із початку війни. Це — цивільна група, що має за завдання спостерігати за ситуацією із дотриманням прав людини та гуманітарною сферою, а також — регулярно звітувати про це. Українські військові, своєю чергою, повідомляють їй про всі порушення з боку російських найманців на фронті. В теорії місія має доступ і на тимчасово окуповані території, але на практиці бойовики дуже часто блокують її роботу, у 2014 році її представників захоплювали в полон росіяни із «Козачої національної гвардії». У Мінських перемовинах ОБСЄ виконує роль посередника між Києвом і Москвою.

Від самого ж міста насправді перше враження — тут дуже відчувається життя. Це одразу впадає в око, коли гуляєш центральними вуличками, а Сєвєродонецьк, як каже мені одна з місцевих мешканок, такий невеликий, що, фактично, все місто і є центром. Тут чимало невеликих бізнесів — перукарні, кав'ярні, ресторанчики часто розміщуються на перших поверхах багатоквартирних будинків. Багато молоді та сімей, що гуляють з маленькими дітьми. Поруч із готелем у приватному секторі — кілька нових будинків, які якраз зводять. Великою мірою Сєвєродонецьку допомогло і те, що після окупації Луганська він став новим адміністративним центром й осередком багатьох активностей: сюди переїхала місцева філія Суспільного мовлення, виникли й нові медіа, громадські та культурні організації, активізувався волонтерський рух, західні донори фінансують багато пов'язаних з регіоном ініціатив. Так Сєвєродонецьк, відомий раніше як лише місто промисловості та хіміків, має всі шанси перелаштуватися, знайти нові формати життєдіяльності, які вже не будуть сконцентровані навколо одного лише заводу. А це означає і нові робочі місця, і нові можливості для дозвілля та розвитку — загалом, шлях, який мусять пройти багато різних мономіст у промислових регіонах, не лише українських. Звичайно, цей процес ускладнює війна: з початком окупації звична «сітка» шляхів пошуку роботи чи виїздів на навчання або розваги (найперше — до найближчих великих міст, Донецька та Луганська) зруйнувалася. Тепер звільненим містечкам на Сході треба укладати життя по-новому. Водночас ця ситуація дає багато можливостей інтегрувати регіон у «загальноукраїнське» життя, допомогти йому звільнитися від російського впливу, який досі — зовсім поруч, на окупованих територіях. Та й не лише там — у місцевій філії Суспільного мовлення мені розповіли досить символічну історію: щойно їхні передавачі перестають працювати — на ці частоти одразу заходять радіостанції «ЛНР».

Центральна вулиця Лисичанська

Шляхи, що ведуть із Донбасу та повертають до нього

У потязі додому моєю сусідкою виявилася уродженка Сєвєродонецька. Вікторія переїхала у Київ після початку війни з донькою. Перші два місяці вони жили у квартирі, яку орендував їм знайомий: нічого від них не вимагав взамін, просто захотів допомогти. Тепер обоє вже знайшли у столиці роботу, донька з чоловіком живуть окремо, синові скоро чотири роки.

— А сестра моя взяла і поїхала у Челябінськ, — розповідає Вікторія. — Я їй казала: «Навіщо воно тобі?». Якби поїхала до Києва, легко знайшла би собі роботу. Вона манікюром займається. Але у них така мотивація була: «туди точно не долетить». От і живуть там, квартиру в іпотеку купили. А там — такий же промисловий регіон, формальдегід навколо. Проміняли одне на інше.

Вікторія каже — приїхала додому на три дні, але залишилася на десять. Коли ми проїжджаємо передмістя Лисичанська, показує мені у вікно пагорби, на які вони у дитинстві ходили на пленери з малювання.

— А екологія набагато покращилася, відколи «Азот» майже не працює, — зауважує вона. — Ми ж в усьому цьому виростали. Тепер приїжджаю і відчуваю, як змінилося повітря.

▲ Будинок у Сєвєродонецьку. На стіні зображене слово «Мрія» – це назва місцевого житлового комплексу

У Сєвєродонецька вже є й успішні історії громадської активності: наприклад, містяни відвоювали від забудови закинутий сквер у центрі міста, облаштували його і тепер за ним доглядають. Там є дитячий майданчик, влітку ставлять вистави під відкритим небом. Недалеко — дуже красиві квартали зі старими крислатими деревами та невисокою забудовою — цегляні будинки із оздобленими фронтонами зводили після II Світової війни полонені німці. Тінистими вулицями дуже приємно гуляти у літні дні, які на Донбасі особливо спекотні — дається взнаки степовий клімат.

Також тут особливо цікаво розглядати не лише мурали, а й написи на стінах — мені завжди здавалося, що такі речі можуть сказати дуже багато про місто. У Сєвєродонецьку промовистих написів було кілька. Неподалік від мого готелю: «UE+UA= <3 (намальоване жовто-блакитне серце)». У центрі міста: «ЛНР — шлях в нікуди». А серед післявоєнної забудови був найлаконічніший і водночас — найбільш місткий, адресований ніби кожному і всім одразу. Мабуть, саме цей образ став найбільш символічним з усього, що я бачила у Сєвєродонецьку: місті неподалік від фронту, що пережило окупацію і тепер намагається будувати життя по-новому.

«Щасти тобі», — написав хтось синьою фарбою на стіні будинку. ■

Оля РУСІНА
Фото авторки статті

eprasa.pl dfbbefb297

УКРАЇНЦІ У СВІТІ

Просимо пробачення і самі пробачаємо,

цій формулі немає іншої здорової альтернативи – голова УІНП Антон Дробович

11 липня у Польщі на державному рівні вшановують пам'ять жертв Волинської трагедії. У роки II Світової війни на польсько-українському прикордонні десятки тисяч поляків та українців стали жертвами міжетнічних конфліктів – злочинів підпільних військових формувань та цивільних осіб обох націй. Про кількість жертв досі дискутують історики. А для обох суспільств ці історичні події залишаються травматичними, болісними й до кінця не пережитими. Хоча ще в 2000-х лідери України та Польщі пристали на формулу примирення «просимо пробачення та самі пробачаємо», це не поставило крапку в політичних та емоційних дискусіях про цю трагедію.

«Усі жертви тих численних злочинів заслуговують бути названими та вшанованими. Усі злочинці повинні бути засуджені. Ми досі на шляху до цього, а це означає, що маємо приділяти особливу увагу фаховим дослідженням та оцінкам подій, щоби наше незнання не було благодатним ґрунтом для спекуляцій політиканів і ворожнечі. Чесна наукова дискусія, пошукові роботи, вивчення архівів – без популізму і пересмикувань – це те, чого так не вистачає нашим країнам. Водночас конкуренція жертв, призначення цілих народів чи угрупувань колективними винуватцями, применшення страждань іншої сторони конфлікту і спроби виправдання вбивць логікою «вони перші почали» є шляхом в нікуди, який веде до зростання міжетнічної ворожнечі та ризику нових жертв у майбутньому. Кожна нація – й українці, й поляки – повинна мати мужність поважати біль і втрати з протилежного боку та визнати відповідальність за злочини конкретних людей зі свого боку. Адже якщо ми хочемо порозуміння та добросусідських відносин у майбутньому, не маємо альтернативи реальному осмисленню Волинської трагедії на засадах чесного діалогу і взаємної поваги на підставі християнської формули „просимо пробачення та самі пробачаємо», – говорить голова Українського інституту національної пам'яті Антон Дробович.

УІНП вітає Послання 21 польської родини до сусідів-українців, яке Інституту передало Посольство України. Поляки у ньому звертаються до українців, які походять із сіл Дунаїв, Чемеринці, Біле, Віцинь/Смереківка, Бариш, Новосілка, Зубра, Котів, Добромишль, Маньків, Білокриниця, Маріямпіль, Свірж, міст Івано-Франківськ, Львів, Коломия, Кам'янка-Бузька. Вони висловлюють жаль та вибачаються за принципом «просимо пробачення та самі пробачаємо» за помилки своїх польських предків щодо українців. Підписантами Послання є польські родини з міст Кудова-Здруй, Познань, Лігниця, Кіль (Німеччина), Вроцлав, Стшегом, Валбжих, Щецін, Жепін, Намислів, сіл Біскупиці-Олавські та Нова-Руда.

«У складні моменти люди не повинні бути пасивними та байдужими до зла, не повинні піддаватися фальшивим пліткам, негативним оцінкам, ставати націоналістами, які зневажають та знищують чужі почуття, пов'язані з духовністю та національною культурою. Від цих помилок не змогли вберегтися ані поляки, ані українці, і це спричинило багато конфліктів. Ми висловлюємо смуток з приводу того, що так склалося. Ми вважаємо, що для гармонійного майбутнього нам необхідно вибачити одне одному пасивність та відсутність відваги наших і Ваших предків у протистоянні злу. Ми просимо прийняти – як знак миру й поєднання – наше вибачення за зло, завдане Вашим родинам у минулому. Давайте разом іти до кращого сусідства, сповненого довіри», – йдеться у Посланні польських родин.

Воно було надіслане у 40-ву річницю смерті кардинала Стефана Вишинського, одного з головних авторів Послання польських єпископів до німецьких за принципом «пробачаємо та просимо пробачення» у 1965 році, й отримане Інститутом наприкінці червня.

Вітаємо такі щирі жести примирення, у відповідь також висловлюємо глибокий жаль, просимо прощення за всі польські жертви та закликаємо підтримувати зусилля, направлені на порозуміння по обидва боки українсько-польського кордону. Тоді може скластися так, що формула «просимо пробачення та самі пробачаємо» спершу запрацює на рівні спільнот, а тоді на неї змушені будуть пристати всі політичні сили. ■

Світовий конгрес українців вимушений розірвати офіційні зв'язки з українцями в Росії

13 липня 2021 року, Київ.

Світовий конгрес Українців (СКУ) був вимушений призупинити членство усіх своїх складових організацій, а також провідників СКУ у Російській Федерації, щоби захистити українську національну меншину у Росії від репресій. Такий крок став наслідком введення Владіміром Путіним у дію нових драконівських норм, які впроваджують кримінальну відповідальність для російських громадян за зв'язки з так званими «небажаними» організаціями, зокрема і з СКУ.

Фото з фейсбук-сторінки СКУ

На своєму позачерговому засіданні 10 липня 2021 року Рада директорів СКУ ухвалила рішення призупинити членство у Світовому конгресі українців усіх складових організацій з Російської Федерації, включно з Далекосхідним українським духовним культурно-просвітницьким центром «Просвіта» (м. Владивосток) та Саратовським земляцтвом українців «Поволжя».

Таке рішення ухвалили на прохання складових організацій СКУ та членів Ради директорів з Росії, яким сьогодні загрожує кримінальна відповідальність за співпрацю з СКУ після того, як президент РФ Владімір Путін 28 червня 2021 року підписав Федеральний закон № 230-ФЗ.

Цей документ забороняє громадянам Росії брати участь у діяльності організацій, визнаних «небажаними» і в самій РФ, і поза її межами. Раніше така заборона діяла лише на території РФ.

Крім того, 1 липня 2021 року президент Путін також увів в дію Федеральний закон № 292-ФЗ про внесення змін до Кримінального кодексу. Відтепер, якщо громадян Росії визнають винними у причетності до діяльності «небажаних» організацій, їм одразу може загрожувати до шести років позбавлення волі.

Для мільйонів етнічних українців, які мешкають на території РФ та є її громадянами, такі дії Кремля матимуть наслідком подальше обмеження їхніх людських та громадянських прав.

«Призупинення нашої співпраці зі складовими українськими організаціями у Росії було дуже складним, але необхідним рішенням. Це – ще один приклад грубого порушення Росією прав людини і продовження переслідувань української національної меншини, яка є найбільшою національною громадою в цій країні. Світовий конгрес українців засуджує російське репресивне законодавство, метою якого є ізоляція та асиміляція українців у Росії, – заявив президент СКУ Павло Ґрод. – Російська влада не лише чинить військові злочини в Україні, вона також відповідальна за культурний геноцид українців у Росії. Ми закликаємо міжнародну спільноту засудити такі дії Кремля та вжити конкретних заходів задля захисту демократичних цінностей та прав людини».

Метою цього тиску та репресій Кремля є прагнення остаточно ізолювати українські громади у Росії від світової української спільноти та демократичного світу.

«Повторюючи радянську практику, Путін закриває свою країну від зовнішнього світу. Він також відправляє мільйони українців, які мешкають у Росії, у примусову ізоляцію. У кращих традиціях сталінізму, за допомогою державної пропаганди він розпалює ненависть до українців. А після того, як Путін чітко дав зрозуміти, що справді вважає українців та росіян «одним народом», ідентифікувати себе українцем у Росії стало просто небезпечно», – наголосив президент СКУ.

До так званих «небажаних» організацій путінська влада зараховує широкий спектр російських опозиційних громадських структур, а також міжнародних, європейських та американських фондів і аналітичних центрів, які системно працюють над зміцненням демократії та поширенням демократичних цінностей у світі. З 2019 року статус «небажаної організації» у Росії має і Світовий конгрес українців.

Попри усі загрози, СКУ і надалі підтримуватиме українську громаду у Росії та продовжить адвокаційну працю на міжнародному рівні, щоби донести до світової спільноти правду про культурний геноцид та грубі порушення прав людини у Росії. ■

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

1 липня 2021 року
з глибоким сумом у серці
прийняли ми вістку і переживаємо
несподівану втрату
з приводу відходу у вічність

св. п. Елізи Панчак

– нашої вчительки й опікунки українських класів у Перемишлі. Ми ніколи не забудемо про її щиру залученість у наше життя. Вона одразу по студіях у Щеціні взялася до праці в Загальноосвітньому ліцеї ім. Ю. Словацького в Перемишлі, де були українські класи, і швидко інтегрувалася у наші молодечі передматуральні проблеми та у наш майбутній вибір студій після отримання атестату зрілості.

Пані Еля була особою життєрадісною, симпатичною і привітною. Своєю теплотою, мудрістю і педагогічним хистом вміла з кожним учнем налагодити приятельські відносини.

Саме завдяки Елі Панчак багато наших випускників опинилися на студіях у Щеціні, за що вони до сьогодні вдячні.

Розділяємо біль втрати пані Елі з чоловіком, синами, внуками та ближчою і дальшою родинами.

Спогади про пані Елю, яка віддано служила там, де виникала потреба: як у світських установах, так і в УГКЦ, де у Нью-Йорку довгі роки була головою Християнської Марійської Дружини, завжди залишаться у нашій пам'яті і серцях.

За усі добрі поради, працьовитість і приклади чесного життя ми Вам, Пані Елю, складаємо щиросердечну подяку і низький уклін.

Нехай Господь Бог сотворить Вам, незабутня наша Вчителько і Вихователько, Вічную Пам'ять!!!

Випускники українських класів
Загальноосвітнього ліцею
у Перемишлі (1957–1974):
с. Романа НДМ (Надія) Пашков'як,
Катерина Козак (Федик),
Віра Курак (Гораєцька),
Теодозія Волошин (Філевич),
Марія Божик (Ґутовська),
Петро Юрчишин,
Богдан Гошко
та інші, які були в українських класах
у Перемишлі.

eprasa.pl dfbbefb297

ОПИТУВАННЯ ПРО «НАШЕ СЛОВО»

«Наше слово» впродовж 65-ти років присутнє в житті нашої громади у Польщі та української діаспори у світі. Зараз, в час інформаційної революції, інтернету та соцмереж, міняється роль друкованих видань. Об'єднання українців у Польщі, яке є видавцем газети «Наше слово», мусить відповісти собі та усій громаді на питання: чи і якого «Нашого слова» ми потребуємо?

«Видавання тижневика стало дефіцитним. Постійно зменшується кількість передплатників. Також кількість примірників, які продаються в мережі кіосків та магазинів, меншає.

Тому звертаємось до Вас з проханням присвятити цій справі 10-15 хвилин і відповісти на запитання анкети. Якщо маємо продовжувати видавати «Наше слово», то мусимо точно знати, чого Ви потребуєте, що вважаєте зайвим та що слід змінити?», – запитують в ОУП.

Анкета є анонімною. Видавець просить про вичерпні та щирі відповіді. Зробити це можна до 8 серпня 2021 року.

За цим кодом можна заповнити анкету онлайн.

Редакція

Любачівщина запрошує!!!

У кого ще трішки в серці залишилася пам'ять про своїх предків, і ту пам'ять хочете переказати своїм дітям та внукам, запрошуємо на Любачівщину.

14.08.2021 року об 11.00 – служба Божа в церкві у Жукові, а опісля – панахиди на цвинтарях у Жукові, Горайці та Новому Селі.

15.08.2021 року о 10.00 – панахиди на цвинтарі в Старому Люблинці, а об **11.00** – служба Божа в церкві у Новому Люблинці, а опісля – панахиди на цвинтарі.

Хоча б раз у рік походімо стежками наших предків. Хто не може поїхати, нехай передасть свою лепту на впорядкування цвинтарів чи ремонт церкви особам, які поїдуть. Можна також переказати кошти на рахунок:
Zgromadzenie sióstr Służebnic NMP Prałkowce 231
37-700 Przemyśl
Nr rachunku: 91 8642 1155 2015 1500 7766 0004
З дописом: darowizna na remont cerkwi w Nowym Lublińcu

Церкви на Любачівщині чекають на нас.

Єднаємось у скорботі з
п. ІВАНКОЮ ПЛІШКОЮ
з приводу смерті сина

† ЯРОСЛАВА

Запевняємо Вас у нашій підтримці
в цей невимовно важкий для Вас час.
Сумуємо і розділяємо Ваше горе.
Слова співчуття передаємо також найближчій родині.

Управа гуртка ОУП в Тшеб'ятові,
члени церковного хору та парафіяльна спільнота

Українське історичне товариство у Польщі
з сумом прийняло вістку про смерть
члена та засновника нашого Товариства

† Романа Шагали

Наш друг від самого початку очолював Ревізійну комісію Товариства, досліджував долю українців Варшави та свого рідного села Аксманичі.
Був нагороджений медаллю Українського історичного товариства «Сторож Пам'яті».
Рідним Покійного
висловлюємо наше щире співчуття!

Вічная Йому пам'ять!

Від імені УІТуП
проф. Роман Дрозд

Варшава, 14 липня 2021 року
L.dz. 73/07/2021/W

Шановному пану
професору Адамові Боднару,
Уповноваженому з прав людини
Республіки Польща

Добігла кінця Ваша служба на посаді Уповноваженого з прав людини. Це була надзвичайно складна робота, вона вимагала рішучості та відваги для захисту громадянських прав і свобод. Ви стали людиною, на яку можна рівнятися, своєрідним взірцем державного службовця, метою якого є верховенство закону та повага до прав усіх людей незалежно від актуальної політичної кон'юнктури.

Від імені Об'єднання українців у Польщі та всієї української громади у Польщі я би хотів щиро подякувати Вам за активну участь та присутність у найважливіших для нашої спільноти місцях і ситуаціях. За те, що Ви були безперечним Уповноваженим із громадянських прав українців у Польщі.

Ви зайняли однозначну позицію у питанні оцінки примусової депортації, названої акцією «Вісла», й оприлюднили її юридично-історичну оцінку. Це був єдиний голос державної польської установи, що назвав її злочином проти людства. Ви захищали українську національну меншину, коли за цілковитої пасивності держави вандали знищували українські місця пам'яті. Ви рішуче боролися з мовою ненависті, яку поширювали націоналістичні середовища та осередки російської гібридної війни у Польщі. Ви нагадували про підручники для українських шкіл, про дотримання прав економічних мігрантів. Цей список не є вичерпним переліком проблем, у справі яких Ви висловлювалися. Його доповнює перелік місць та зустрічей, які Ви провели, аби особисто продемонструвати розуміння та повагу до нашої меншини.

Ви формували почуття того, що громадянські права представників національної меншини є невід'ємними і закладеними у Конституції РП та системі правової держави, і ця держава мусить їх оберігати. Ви підкреслювали, що меншини не є суб'єктом актуальної політичної гри, а реальним показником верховенства права в країні.

Для нас було честю співпрацювати з Вами.

Я сподіваюся, що на нових посадах Ви і далі будете нашим Омбудсменом і Другом.

Мирослав Скірка,
голова Об'єднання українців у Польщі

Всечеснійшого о. митрофорного протоієрея
Юліана Феленчака
сердечно вітаємо зі славним ювілеєм
25-ліття священничої хіротонії!
В ці дні складаємо подяку Всевишньому Творцеві за те, що нашою парафією опікується дійсно Пастир добрий! Нехай Господь кріпить духовні і фізичні сили нашого дорогого Настоятеля на Многая і Благая Літа!
З повагою і любов'ю –
парафіяни церкви Стрітення Господнього у Морохові

Всечеснійший отче митрате
Юліане Феленчаку!

З нагоди 25-ліття Вашого священства
Сяніцький відділ ОУП просить прийняти найщиріші привітання!
Дякуємо Вам за Вашу постійну присутність в житті українців Сяніччини.
Нехай Господь благословляє Вас і Вашу родину на многії і благії літа!

Щиро вітаємо о. ПАВЛА ПОЧЕКАЙЛА
пароха греко-католицької церкви
Воздвиження Чесного Хреста у Валчі
із успішним захистом дисертації на здобуттям наукового ступеня доктора історичних наук.
Це результат цілеспрямованості та старанності, працьовитості, самовіддачі, сили волі і твердості духу.
Зичимо Вам, Отче, міцного здоров'я, успішного втілення всіх творчих і наукових задумів, наснаги у майбутніх наукових та духовних пошуках.

Управа відділу ОУП в Кошаліні
та управа гуртка ОУП в Кошаліні

Дорогим ювілярам

Марії та Володимирові Мелехам
з нагоди
60-ліття подружнього життя
бажаємо довгих років разом, міцного здоров'я, багато радощів і щастя.
Божих ласк Вам на многії і благії літа.

З вдячністю і любов'ю діти:
Мирослава з Миколою, Ірена з Григорієм, Анна з Іваном, і Гражина з Арком.
А також внуки:
Домініка з Маркіяном, Ніколь з Михасьом, Пилипко, Борис, Олекса, Ксеня, Дарія і Данилко, Оленка і Михась
та правнуки: Дерек і Олівія

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, **zastępca redaktora naczelnego –** Paweł Łoza, **sekretarz –** Tetiana Daniuchenko, **redaktorzy –** Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), **redaktor stylistyczny –** Olga Rusina, **redaktor techniczny –** Olga Michaluk, **prenumerata, reklama –** Łesia Korostatewycz.
Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Słowo"
Druk: Drukarnia „Efekt". **Nakład** 2500 egz.
Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:
IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

ISSN 027-8254
30
9 770027 825412

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH" pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7^{00} – 17^{00}.

eprasa.pl dfbbefb297